Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonComercial 3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) **license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով

ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

109

Sachmelyn.

1931

9 K 2003

402

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՋԱՀԱԿԻՐ» ԹԻՒ 10

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ✻✻ ✻✻✻✻ ԲԱՐԵԿԱՄԸ

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ ՈՒՆԻՆ.—

Թոլսթոյ, Ժիւլիէթ Կուպլէ, Մորիս Ֆարճէյ, Շարլ Կիյօճ. Ժաք Բէրիզար, Մէրի Հուիթ, Ալֆօնս Տօտէ, Նիֆօլա Խարկա, Հաճրի Բէլլիէ, Ռըճէ Սամոյ եւճ. եւճ.

Թարգմ. Վ. ԴԷՈՐԳԵԱՆ

8Ս
Ս-28

Տպարան «Հրազդան»
Գիւրուք
1931

Հասցեագրված Ելիզոնդ
Ֆ. Գրաստրանի անունով
Հունվար 12 1942

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՋԱՀԱԿԻՐ» ԹԻՒ 10

ECOLE CENTRALE
80
U-28

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ❖❖ ❖❖❖❖ ԲԱՐԵԿԱՄԸ

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ ՈՒՆԻՆ.—

Թոլսթոյ, Ժիւլիէթ Կուպլէ, Մորիս Ֆարնէյ, Շարլ Կիյօն, Ժաք Բէրիզար, Մէրի Հուիթ, Ալֆոնս Տօտէ, Նիքոլա Նորկա, Հանրի Բէյլիէ, Ռընէ Սամոյ եւն. եւն։

Թարգմ. Վ. ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ԳՐԱՏՈՒՆ «ԼՈՒՍ»
HRANT
ABADJIAN
B. P. 870
Beyrouth
ՀՐԱՆՏ Ե. ԱԲԱՋԵԱՆ

Տպարան «Հրազդան»
Պէյրութ
1931

62550

Գ 3326
47

ԿԱԽԱՐԴԱԿԱՆ ԳԻՐՔԸ

Ատենօք Միքնու անուն երիտասարդ մը կար։ Ան շատ ուսեալ էր։ Միքնու կը սիրէր իմաստուններու և ծերերու հետ խօսակցիլ. ան գիտէր կարդալ սուրբ գիրքերը. կը ճանչնար բժժանքներու և հմայեկներու զօրութիւնը ու կ'իմանար ազդեցիկ գրութիւններ պատրաստելը։

Անիկա որքան ուսեալ նոյնքան ալ համեստ էր։

Արդ, օր մը երբ ան կը խօսէր թագաւորին, գիտուններուն մէկ հաւաքոյթին մէջ՝ իր անբաւարար պաշարով. անոնցմէ մին սկսաւ խնդալ։

— Ինչո՞ւ համար վրաս կը խնդաս, հարցուց Միքնու։

— Երբեք վրադ չեմ խնդար. պատասխանեց ծերուկը։ Բայց կրնա՞մ խնդալէ արգիլել ինքզինքս երբ դուն կ'ըսես թէ գրուածներդ ոչ մէկ ազդեցութիւն չունին տարրերու վրայ։ Եթէ իսկապէս կը փափաքիս կարդալ ազդեցիկ գրութիւն մը, հետեւէ իմ խորհուրդներուս. քեզ պիտի ցուցնեմ հոն ուր հռչակաւոր Թօթը ինք անձամբ է յօրինած իր կախարդական գիրքը։ Անոր մէջ երկու բանաձեւեր են գրուած։ Եթէ կրկնես առաջինը, պիտի կախարդես երկիրը, երկինքը, դժոխքը լեռները և ջուրերը. պիտի ճանչնաս երկինքի բոլոր թռչուններուն և երկրի զեռուններուն ամբողջ. պիտի տեսնես ձուկերը զոր պիտի կրնաս ջուրին երեսը բարձրացնել...

Եթէ կրկնես երկրորդ բանաձեւը, պիտի կրնաս, նոյնիսկ գերեզմանին մէջ, ունենալ երկրիս վրայ ունե-

ցած կերպարանքդ. պիտի տեսնես երկինքին վրայ բարձրացող արեւն ու լուսնի ծագումը։

— Վկայ կեանքս, աղաղակեց երիտասարդը, ես ամէն ինչ պիտի տայ այդ գիրքը ունենալու համար։ Քիչ առաջ իրաւունք ունէի երբ կ'ըսէի քեզ թէ իմ գիտցածս ոչինչ բան է այս հրաշալիքներուն բաղդատմամբ··· Տո՛ւր ինձ այդ գիրքը և իմ երախտագիտութիւնս յաւիտենական պիտի ըլլայ։

— Աւա՜ղ, ըսաւ ծերուկը, այդ գրքին տէրը ես չեմ։ Պէտք է երթալ հեռուները փնտռել զայն... ու թերեւս շատ պիտի նեղուիս զայն գտնելէ առաջ։

— Ինչ փոյթ. ես կ'ուզեմ կախարդական գիրքը, որ ինձ պիտի տայ իմ ժամանակիս ամենախոր գիտութիւնը։»

Այն ատեն ծերուկը ոտքի ելաւ ու Միքնուն դուրս կանչեց իմաստուններու կաճառէն, գաղտնի անոր խօսելու համար։

«Ինդրոյ առարկայ գիրքը, ըսաւ վերջապէս. գերեզմանատան մէջտեղն է, դամբարանին մէջ Ահուրի իշխանուհիին, դուստր Մինիֆաթ փարաւոնին։ Հոն իջնելու չափ ուժ կ'զգա՞ս մէջդ։

— Այո՛։ Որովհետեւ ես կ'ուզեմ ըլլալ իմ դարուս ամենէն գիտնական երիտասարդը։

Ու Միքնու մեկնեցաւ գերեզմանը գտնելու։

* *

Ան երեք օր և երեք գիշեր անցուց՝ գտնելու համար Մէմֆիսի շիրմատանին մէջ Ահուրի իշխանուհիին դամբարանը։ Վերջապէս գտաւ զայն և արտասանեց վրայի արձանագրութիւնները։ Ցանկայծիր շուրջը մեծ պարապութիւն մը զոյացաւ և ան չգիտ-

գաւ բնաւ թէ աշխարհիս ո՛ր մասին մէջ կը գտնուէր։ Իրականութիւնը այն էր որ, ան տեսաւ փոքրիկ Ահուրին որպէս թէ անիկա կենդանի ըլլար։ Իշխանուհին իր դէմը կանգնած կը ժպտէր։

Գիշեր չէր այս անծանօթ վայրին մէջ. այլ պայծառութիւն, կարծես արեւ կը թափանցէր հոն, որովհետեւ փոքրիկ Ահուրիին աչքերէն ժայթքող լոյսը ամբողջ բոլորտիքը կը լուսաւորէր։

— Ո՞վ ես դուն, հարցուց անիկա Միքնուէնի, և ի՞նչ ընելու եկեր ես հոս։

— Ես Միքնուն եմ, զաւակը իմ երկրիս փարաւոնին, պատասխանեց ան, կուգամ կախարդական գիրքը փնտռելու։

— Ի՞նչ պիտի բնես այդ կախարդական գիրքով։

— Պիտի ճանչնամ և արտասանեմ երկու բանաձեւերը որոնք տարրերու վրայ ազդելու զօրութիւնը ունին։ Այսպէսով պիտի կրնամ դիւթել երկինքը, երկիրը, դժոխքը, լեռներն ու ջուրերը։ Նոյնիսկ պիտի կարենամ շիրմին մէջ ունենալ քեզ նման այն կերպարանքը զոր ունիս երկրի վրայ։

— Է՜հ. լաւ, պատմեմ ուրեմն քեզ··· Ես այլեւս տէրը չեմ կախարդական գրքին, որովհետեւ արդէն գիտուն մը եկած և զայն ինծմէ առած է։ Ասով հանդերձ գիտեմ անոր ուր ըլլալը, ըսեմ քեզի։ Լսէ...

Ահուրի իշխանուհին խօսեցաւ կամաց, իսկ կամաց. իշխանը բոլորովին ականջ կտրած՝ լսեց զայն և իշխանուհին ըսաւ անոր.

«Գիրքը կը գտնուի Գորթոս գետին մէջտեղը, երկաթէ արկղի մը մէջ։ Երկաթէ արկղը կը գտնուի պրոնզէ արկղի մը մէջ, պրոնզէ արկղը՝ արմաւենիի փայտէ արկղի մը մէջ, վերջինը՝ փղոսկրէ արկղի մը մէջ իսկ փղոսկրը՝ երենոզեայ և երենոզեան՝ արծաթէ ու ան

ալ՝ ոսկիէ արկղիկի մը մէջ։

— Բոլորը այս է։ Կը վազեմ զայն առնելու, աղաղակեց Միքնու սասարիկ ուժով։

— Զգուշացիր, շարունակեց իշխանուհին, օձեր, կարիճներ. ու ամէն տեսակ զեռուններ կը վխտան արկղին բոլորտիքը, որուն մէջ կը դտնուի գիրքը. և կայ կենդանի օձ մը փաթթուած խնդրոյ առարկայ արկղին։»

Բայց երիտասարդը խանդավառուած էր կախարդական գրքին փնտռտուքի գաղափարէն ու խոյացաւ դուրս գերեզմանէն Ահուրի իշխանուհիին՝ երթալու համար Գորթոս գետին ափունքը։

Հոն, առանց վախնալու կոկորդիլոսներէ, ան մրոտաւ նաւակի մը մէջ զոր լեցուց աւազով ու աչխատեցաւ դտնելու վայրը ուր կը վխտային զեռուններ և կարիճներ արկղին բոլորտիքը։

Տարիներ ու տարիներ անցուց փնտռտուքով։ Ան չդնաց զբօսնելու իր ընկերակիցներուն հետ. չամուսնացաւ, չուզեց մինչեւ իսկ յաջորդել հօրը՝ փարաւոնին ու ուրիշին ձգեց խնամակալութիւնը։

Վերջապէս իր աչքը Գորթոս(*) գետին վրայ էր ուր պահուած էր երկաթեայ արկղը։

Օր մը, սակայն, ջուրին շարժումին մէջ ան ճանչցաւ անմահ օձին ներկայութիւնը։ Այն ատեն նետեց անոր առջեւը մակոյկին աւազը և պարապութիւն մը գոյացաւ գետին մէջ, երեւան հանելով զեռուններու ահաւոր եռուզեռ մը։

(*) Ծանօթ. — Գորթոս կամ Քոիւբրի հին Եգիպտոսի քաղաքներէն էր, 269-70 Ն. Ք. Քէսթիսի օրով աւնոր տաճարին մէջէն գտնուեցաւ բժշկական գրուածք մը (66ին)։ Պեպի Ա. ճանապարհ մը բանալ կու տայ Գորթոսի եւ Կարմիր Ծովու միջեւ, (81ին) որ մեծ կարեորութիւն կ'ստանայ Ժ.Ա հարստութեան օրով։ Թ.

Անմահ օձը բարկացաւ երբոր տեսաւ Միքնուն ու հարձակեցաւ վրան։ Միքնուն սպաննեց զայն, բայց օձը վերակենդանացաւ։

Միքնու զայն երկրորդ անգամ սպաննեց իսկ օձը կրկին վերակենդանացաւ, իր ժարանին կտորները շարունակ իրարու կը միանային։ Միքնուն նշմարեց ասիկա և, երրորդ անգամ ըլլալով զայն երկու մասի բաժնելէ վերջ՝ բաւական շատ աւազ լեցուց իւրաքանչիւր կտորին մէջտեղ։ Այնպէս որ դադրեցաւ կենդանութենէ։

Երբոր մեռաւ սողունը, միւս զեռուններն ու կարիճները որոնք կը վխտային երկաթէ արկղին շուրջ հեռացան դիւթութեամբ և Միքնու կրցաւ տիրանալ գանձին։

«Ինչ երջանկութիւն, կը խորհէր զայն բացած, մէկ ժամէն ես տէր պիտի ըլլամ իմ ժամանակիս ամենամեծ գիտութեան։

Աւա՜ղ, ան ամբողջ մէկ տարի տուաւ երկաթեայ արկղը բանալու համար, նոյնպէս տարի մը պրոնզէ արկղին համար։ Ու այսպէս յաջորդաբար տարիներ յատկացուց արմաւենիէ, փղոսկրէ, երեսնոզէ, արծաթէ և ոսկիէ արկղերուն համար։ Վերջապէս ան ներքին մասին մէջ գտաւ կախարդական մատեանը։

Բոլորովին ուրախ՝ ան արքունիք վերադարձաւ ու ուզեց ցոյց տալ իր նոր գիտութիւնը ծերունիին որ իրեն յիշատակած էր հռչակաւոր գիրքը։ Բայց ծերունին մեռած էր. ինչպէս իր բոլոր ընկերները։ Ու Միքնու նշմարեց որ իր ալ մազերը ճերմկած էին։

Ան ալ չէր կրնար ամուսնանալ կամ թագաւորիլ, ոչ ալ զուարճանալ իր երբեմնի ընկերակիցներուն հետ։ Ան եղծանած էր ժամանակը զոր անցուցեր էր երկրիս վրայ ձեռք ձգելու համար գիտութեան մատեանը։

Ու սակայն բացաւ զայն փորձելու համար և ըսկըսաւ արտասանել երկու բանաձեւերը։

Բայց այն պահուն որ արտասանեց վերջինը ու ահա կախարդելու վրայ էր երկինքը, երկիրը, գժոխքը, լեռներն ու ծովը, ան խիստ տկար զգաց ինքզինքը ու աւանդեց հոգին։

ԿԱՊՈՅՏ ԹԻԹԵՌՆԻԿԸ

Շատ հին ժամանակ, Արմորիկ լեռներու մէկ խեղճ հիւղակին մէջ, կ'ապրէր այրի կին մը Մարիանիկ անունով, որուն ապրուստի միակ միջոցը ոչխարի փոքրիկ հօտ մըն էր, որուն բուրդը կը ծախէր քաղաքի ոստայնակներուն։ Անիկա երկուորեակ երկու աղջիկ ունէր, Գոլէթ և Լիզիկ անուն, հասակով ու դէմքով իրարու այնքա՛ն նման որ մարդիկ մեծ դժուարութիւն կը քաշէին զանոնք ճանչնալու համար։

Անոնք երկուքն ալ խիստ գեղեցիկ էին, բայց տարբեր բնաւորութեամբ։ Գոլէթ հեզանմրոյր, համեստ ու ժրաջան էր, իսկ Լիզիկ՝ չար, գոռոզ ու նախանձոտ։ Ան չէր ուզեր զբաղիլ տնական գործերով, ու իր քոյրը Գոլէթն էր որ ամէն կերպով կ'օգնէր իր մօրը, կ'երթար դաշտերը հօտը արածելու ու, վերադարձին՝ կը կատարէր տնական գործերը։

Բայց ի՜նչ տարօրինակ բան, Մարիանիկ աւելի Լիզիկը կը սիրէր, ընդհակառակը Գոլէթ կ'ընդունէր ամէն տեսակ մեղադրանքներ ու խիստ խօսքեր։ Եւ սակայն այնքան քաղցր բնաւորութեան տէր էր որ իր ճակատագրին նկատմամբ ոչ մէկ գանգատ կ'ընէր։

Օր մը, երբ իր հօտը կը պահէր, տեսաւ սիրուն կապոյտ թիթեռնիկ մը որ ծաղկէ ծաղիկ իր շուրջը կը թռչկոտէր։ Գոլէթ հիացաւ անոր շողշողուն գոյնին ու շնորհալի թռիչքին վրայ երբ յանկարծ խոշոր թռչուն մը խոյացաւ գեղեցիկ թիթեռնիկին վրայ ու զայն ճիրանելու մօտ էր, երբ Գոլէթ քար մը նետեց թռչունին որ փախաւ հեռուն։ Թիթեռնիկը կանգ առաւ գեռա-

տի աղջկան ուսին վրայ ու անոր ըսաւ.

«Շնորհակա՛լ եմ, Գոլէթ, ինձի մատուցած ծառայութեանդ համար։»

— Ուրեմն կը ճանչնա՞ս զիս, սիրուն Թիթեռնիկ։

— Այո՛, ես քեզ ամէն օր կը տեսնեմ, քու հօտիդ հետ, մարգին մէջ ու գիտեմ որ բարի ու ժրաջան ես դուն։

— Բայց ո՞վ ես դուն, փոքրիկ Թիթեռնիկ։

— Մի քանի տարիներ Թիթեռնիկ միայու դատապարտուած պարիկ մըն եմ, բայց ես կը պահեմ բարիք գործելու իմ զօրութիւնս. Միայն, այդ զօրաւոր կախարդիչ թռչունը, կրնար զիս փճացնել, դուն փրկեցիր զիս, ու ես պիտի հսկեմ քու վրադ։ Թիթ իմ օգնութեանս պէտք ունենա՞ ըսէ միայն. «Հասի՛ր ինձ, կապոյտ Թիթեռնիկ։»

Գոլէթ ջերմօրէն շնորհակալութիւն յայտնեց Թիթեռնիկին որ իր քմահին թռիչքը սկսաւ մարգագետնի ծաղիկներուն ընդմէջէն։

Այս դէպքէն քիչ ժամանակ վերջ՝ Գոլէթ դեռ մարգագետինը իր հօտին հետ մէկտեղ էր։ Ան նշմարեց, ճամբուն վրայ, երիտասարդ ձիաւոր մը, ազնիւ երևոյթով ու խիստ վայելուչ կերպով հագուած։ Մինչ դեռատի հովուուհին կը դիտէր անոր ձիուն ճարտարը ճամբուն վրայ, յանկարծ խրտնեցաւ նժոյգը, ինչ բանէ յայտնի չէ. խոտորեցաւ ու ձիաւորը գետին ինկաւ ու մեռաց նուազած։

Գոլէթ օգնութեան վազեց այն պահուն երբ ուրիշ հեծեալներ դիմեց ընկերոջ օժանդակութեան կը փութային. ճամբուն եզերքէն վճիտ առու մը կը սահէր. դեռատի աղջիկը կտաւ մը խոթեց անոր մէջ ու շփեց անծանօթին քունքերը։ Այս վերջինը՝ շուտով բացաւ իր աչքերը ու Գոլէթ ըսաւ անոր.

— «Ինչպէ՞ս եղաք Տէ՛ր իմ։»

— Ձեր շնորհիւ, աւելի լաւ. այս գով ջուրը օգտակար եղաւ ինձ։ Բայց ըսէք ինձի թէ ո՞վ էք դուք, ո՞ւր կը բնակիք. վազը այցի պիտի գամ ձեզ։»

Գոլէթ պէտք եղած ծանօթութիւնները տուաւ երիտասարդին. որ անգամ մը ևս շնորհակալութիւն յայտնելով հեռացաւ իր ուղեկիցներուն հետ։

Հետեւեալ առտու ձիաւորը եկաւ Մարիանիկի հիւղակին առջեւ վայելչազգեստ բազմաթիւ իշխաններու ուղեկցութեամբ։ Գոլէթ ճանչցաւ զայն հեռուէն և բոլորովին չփոթած՝ գնաց պատուեցաւ մօտակայ սենեակին մէջ։ Երիտասարդը դիմեց դէպի այրին որ իր աղջկան Լիզիկի հետ նստած էր գրան առջեւ։ «Ես Ալէն իշխանն եմ, ըսաւ, որդի Արժորիկի արքային։ Ձեր դուստրը Գոլէթ, ինձ օգնութեան հասաւ երէկ, ճամբուն վրայ պատահած ազէտի մը միջոցին։ Հայս ինձ կ՚արտօնէ ամուսնանալ իրեն հետ, արդ կու գամ դինք փնտռել որպէս զի ամուսնանանք իմ ապարանքիս մէջ։»

Մարիանիկ յանկարծ չար խորհուրդ մը ունեցաւ. Գոլէթի տեղ Լիզիկը ներկայացուց իշխանին։

«Ահաւասիկ Գոլէթը, յարեց, հպարտ եմ որ այնքան հզօր իշխան մը. կը բարեհաճի զանն կնութեան առնել, բայց թոյլ տուէք ինձ՝ իր մօրը՝ հետեւելու անոր ձեր պալատին մէջ, ես չեմ կրնար բաժնուիլ անկէ։

— Ատիկն բան մը չէ, պատասխանեց Ալէն, բարձրացէք կառքին մէջ. ես ձեզ կը ներկայացնեմ հօրս՝ թագաւորին։»

Լիզիկ երջանկութենէ վերացած էր. թագուհի ըլլալ, երազ մըն էր ասիկա զոր երբեք պիտի չհամարձակէր ունենալ։ Արդ, ան կը հետեւէր իշխանին մօրը հետ միասին, մինչդեռ խեղճ Գոլէթը որ, պատուհանին ե.

ւեցաւ պայծառ լոյսով մը։ Անիկա տեսաւ խեղճ Գոլէթը որ գետնին վրայ տարածուած էր ծանր շղթաներով կապուած։ Շղթաները անմիջապէս խորտակուեցան և իշխանը դեռատի կոյսին ձեռքէն բռնած վերցուց ու դուրս տարաւ։

«Սիրելի Գոլէթ, ըսաւ անոր, քու տպաւորանքներդ վերջ գտան, չնորհիւ բարի կապոյտ Թիթեռնիկին ես կը ցայ մինչեւ մօտդ հասնիլ։

— Սիրուն Թիթեռնիկ, աղաղակեց Գոլէթ, ես քեզ կեանքս աւելին կը պարտիմ, որովհետեւ դուն ինձ կը չնորհես խօսելու ու երջանկութիւն։

—Անոնք որ ուզին բարի ու անբիծ սիրտ, պատասխանեց Թիթեռնիկը, կրնան հարուած կրել թէպէտ, բայց ի վերջոյ անոնք իրենց առաքինութեանց վարձատրութիւնը պիտի ստանան։

— « Իսկ չարերը պիտի պատժուին», աւելցուց իշխանը։

Ան տարաւ իր սիրելի Գոլէթը պալատ, ու ուզեց ձերբակալել տալ Մարիանին ու Լիզիկը, բայց անոնք անհետաքրքիր էին ու անդամ մըն ալ երբեք երեւան չելան։

Գոլէթի և Ալէնի ամուսնութիւնը մեծ շուքով տեղի ունեցաւ։ Իսկ կապոյտ Թիթեռնիկը՝ իրեւ չնորհագեղ զարդ մը, հանդիսութեան պատուն թռռեցաւ խարտեաշ մազերուն վրայ դեռատի պարմանուհիին։

Maurice Farney

ՆԱԽԱՍԱՀՄԱՆԵԱԼ ԻՇԽԱՆԸ

Ատենօք Եգիպտոսի մէջ փարաւոն մը կար որ զաւակ չունենալուն համար չափազանց տխուր էր։ Ամէն օր գրեթէ ան իր ժամանակի չաստուածներէն կը խնդրէր զաւակ մը տալ իրեն։

Օր մը, վերջապէս, ան ունեցաւ իր ցանկացած մեծ ուրախութիւնը, հայրը եղաւ զաւակի մը որ անուանեց Սաթնի։

Ինչպէս նման պարագաներու՝ մարգարէները հաւաքուեցան նորածինի չուրջը և նախագուշակեցին իր ճակատագիրը։

«Այս տղան, հաւատաց մարգարէներէն ամենէն ծերը, պիտի մեռնի օձի, կոկորդիլոսի կամ չան խածուածքէն։»

Յետոյ անոնք մեկնեցան, ձգելով թագաւորը և իր կիրը մեծ տրտմութեան մէջ։

Եւ սակայն ամէն նախազգուշութիւն ձեռք առնուեցաւ՝ իշխանէն հեռացնելու համար օձերը, չուներն և կոկորդիլոսները։ Անոր համար չինուեցաւ տուն մը լիրան զագաթը, զայն հոն փակեցին ծառաներու և չատ մը լաւ բաներու հետ միասին, բայց ան պիտի չկրնար անկէ դուրս ելլել։ Անիկա երբեք չէր պտտէր պարտէզներու մէջ այլ միմիայն դարատափերու վրայ, ու ոչ կենդանիի հետ չէր խաղար։

Օր մը, սակայն, ան դարատափին վրայ էր երբոր տեսաւ չուն մը որ ճամբէն կ՚ելլէ մարդու մը ետեւէն

կ'երթար։

«Ի՞նչ է կ'երթայ ճամբուն վրայ քալող մարդուն ետեւէն, հարցուց իր մանկաւիկին։

—Շուն մըն է, պատասխանեց մանկաւիկը։

—Օ՜, կ'ուզեմ որ ճիշտ անոր նման ինձ հատ մը բերուի։

Մանկաւիկը անմիջապէս գնաց փարաւոնին հաղորդեց իշխանին խօսքերը։

Բան, ըսաւ արքան։ Գտէք իրեն համար փոքրիկ շունիկ մը, վախնալով որ մի զուցէ կը հիւանդանայ։

Եւ ահա շուն մը տարին Սաթնիի, յայտնելով իրեն մարգարէներու զուշակութիւնը, որովհետեւ ան կը գտնուէր մեռնելու տարիքին մէջ։ Իշխանը մտածեց այդ մասին ու անմիջապէս սուրհանդակ մը ղրկեց իր հօրը։

«Հայր իմ, կը գրէր, գիտեմ թէ ինչ ճակատագիր կ'սպառնայ ինծի։ Բայց ինչո՞ւ համար ապրիլ ծոյլի մը պէս։ Ես կը նախընտրեմ ճակատագրիս դէմ երթալ քան թէ ապրիլ զայն սպասելով»։

Փարաւոնը խորհեցաւ ու պատասխանեց.

«Զաւակս, իրաւունք ունիս։ Գնա՛ ուր կը կամենաս»։

Այն ատեն հրամայեց որ անոր տարուի զէնքեր, ոսկի և իրեն ուղեկցելու համար իր շունը ու ան երկրէն գընաց ուր որ սիրտը ուզեց, որսալով ըստ բախտի, ճամբուն վրայ երեւցած երէները։

* * *

Օր մը ան հասաւ երկիրը Նահարանա թագաւորին։

Այս վերջինը դուստր մը ունէր, որ ամուսնութեան տարիքին մէջ կը գտնուէր. արդ ան փորձելու համար թեկնածուներու ուժը երեւակայած էր հետեւեալ հնարք

Ան դուռը արգելափակած էր տան մը մէջ որուն պատուհանները եօթանասուն ոտք բարձր էին հողէն։

«Այն որ պիտի հասնի գրկելու դուստրս, բարձրանալով իր երեւցած պատուհանը, պիտի դառնայ անոր ամուսինը,» հռչակած էր։

Բնականաբար, վարժութիւններ կը կատարէին երկու տարիէ ի վեր՝ ցատկելու համար մինչեւ իշխանուհին։ Բայց ոչ մէկը չէր կրցած հասնիլ մինչեւ հոն։

Իշխանուհին ժամանակը կը կորսնցնէր, որովհետեւ ան կ'սկսէր յոգնիլ առանձին մնալէ և բանտարկուելէ եօթանասուն պատուհաններով տան մէջ։

Իր հասած օրն իսկ, Սաթնի տեղեկացաւ թէ ինչ կ'ընէր հաւաքուած երիտասարդ այս ամբոխը որ կը փորձէր ցատկելու։ Երբ լուր տուին իրեն, մօտեցաւ ահա պատուհաններէն մէկուն, ուր կ'երեւէր իշխանուհին։

Իրեն այնքան սիրուն երեւցաւ ան որ ուրախութեան թափով մը ցատկեց մինչեւ անոր մօտ։ Ու գրկեց զայն մինչդեռ միւս իշխանները, առանց նախանձի, ամբողջ լեռնց ուժով սկսան ծափահարել։

Նահարանա թագաւորը, այս լուրէն հմայուած՝ փութաց ամուսնացնել իր դուստրը. պսակի հանդիսութիւնները տեւեցին գիշերը երկար ժամանակ։

* * *

Մի քանի օր վերջ, Սաթնի ըսաւ իր կնոջ.

«Գէտք է գիտնաս որ ես նախասահմանուած եմ մեռնելու կոկորդիլոսի մը, շունի մը կամ օձի մը խածուածքէն։ Արդ, եթէ զիս կը սիրես, այնպէս մը ըրէ որ այս կենդանիները չմօտենան ինծի, փոքրիկ շունէն զատ զոր ես մեծցուցեր եմ և որ զիս կը սիրէ։»

Իշխանուհին շատ կը վախնար ամուսնոյն համար

3326
47

ու կրցածին չափ կը հակէր անոր շուրջը, երբ անոր հետ ըլլար։

Օր մը ան յաջողեցաւ անկէ հեռացնել օձի ճակատագիրը։ Սողունը իր ծակէն եկած էր խայթելու Սաթնին երբ ան կը քնանար։ Իշխանուհին որ դեռ արթուն էր՝ հրաման ըրաւ իր ազատիներուն առատ կաթ բերել զոր սկահակներու մէջ բաժնելով՝ դրաւ իր ամուսնոյն մօտ։ Օձերը կաթը կը պաշտեն։ Այս վերջինը այնքան շատ կաթ խմեց որ պիտի ճաթէր։ Ան փորը օդին մէջ՝ քնացաւ մեռած անմարմնութենէ։

«Ես քեզմէ հեռացուցի օձի ճակատագիրը, բաւ իր ամուսնոյն իշխանուհին, զայն արթնցնելով։ Ուրախացիր ալ։

Ու ան կ'ապրէր աւելի խաղաղ։ Նոյնիսկ անոնք զայրին պտըտելու գեղին ափունքը։

Բայց անհաւասիկ գեղէն դուրս ելաւ կոկորդիլոս մը ու իշխանուհին զարհուրանքի ճիչ մը արձակեց։ Կոկորդիլոսը խօսեցաւ և ըսաւ։

«Ո՜, ես քու ճակատագիրդ եմ, որ կը հետապնդէ քեզ։ Ինչ որ ալ ընելու ըլլաս, պիտի իյնաս իմ ճամբուս վրան։ Ինչո՞ւ համար ինծմէ խոյս կուտաս։

Այդ իրիկուն կոկորդիլոսը գիտաւ, և ոչ Սաթնի ոչ ալ իր կինը վախցան, որովհետև անոնք բախտին կը համակերպէին, համաձայն կոկորդիլոսի խորհուրդին։

Իսկ եթէ կոկորդիլոսը վատ յարձակէր, պիտի պաշտպանէիր ինքզինքդ։ հարցուց իշխանուհին։»

—Այո, քաջարի զինուորի մը նման պիտի պաշտպանուէի։ Եւ ես չարունակ դուրս պիտի ելլեմ զենքով։»

Հակառակ ամէն բանի։ իշխանուհին կը փորձէր հեռացնել իր ամուսինը գեղին եզերքներէն։ Ու ան

այլևս չատ հաղուագէպօրէն հոն գնաց, երբ լսեց որ իր ծերունի հարը մահամերձ հիւանդ էր։ պէտք էր ուրեմն իր երկիրը վերադառնար՝ ու անցնիլ գետէն։

Ան գեղին միւս կողմը հասնելու վրայ էր երբ կոկորդիլոսը դուրս եկաւ ջուրէն։

«Հաւասիկ, այնտեղ ան, ես եմ քու ճակատագիրդ։ Կը հասանեմ ահա անոր։»

Սաթնի չուտ տեղի տուող չէր։ Մերկացուց իր մեծ սուրը և հարուածեց կոկորդիլոսը։ Կռիւը սոսկալի եղաւ և բարերախտաբար՝ անոր կ'օգնէր իր հաւատարիմ շունը որ կը խածնէր կոկորդիլոսը երբ Սաթնի կը հարուածէր զայն։

Կոկորդիլոսը ինկաւ քարացած՝ սուրի մը հարուածէն, երկու այքերու ներքև։ իսկ իշխանը չարունակեց իր ճամբան, փոքրիկ շունը ետեւէն։

Ան հասաւ իր հօրը անարին մօտ, յայտնելով անոր որ հեռացուցեր էր կոկորդիլոսին պատուհասը։ Ու կրցաւ այս կերպով մխիթարել ծերուկ արքան, ապահովցնել զայն իր ճակատագրին նկատմամբ։

Բայց այն վայրկեանին որ ան կը պատրաստուէր իր ապարանքը վերադառնալ։ նշմարեց որ իր ուսէն վիրաւորուած է. ճանչցաւ։ իր հաւատարիմ շունն էր զինք խածած կռուի տաք միջոցին, կոկորդիլոսը խածնել ուզելով։

Ան հասաւ իր կնոջ քով, բաւական տխուր, կինը զորովով կապեց վէրքը և փորձեց զինք մխիթարել։ «Մենք հեռացուցինք օձը և կոկորդիլոսը՝ պիտի հեռացնենք նաև շունին ճակատագիրը։»

Բայց պէտք էր որ իրականանար ճակատագրին նախասահմանութիւնը։ Սաթնի մեռաւ խածուածքէն փոքրիկ շան որ բոլորովին տխուր էր։

Իշխանուհին օրեր վերջ զաւակ մը ունեցաւ, որուն պատմեց պատմութիւնը օձին, կոկորդիլոսին և չան։ Եւ այդ օրէն սկսած Նահարանա իշխանին երկրին մէջ այս կենդանիները վանդակներու մէջ հանրային պարտէզներէ դուրս ոչ մէկ տեղ չեն երեւիր։

Juliette Goublet

ՍԱՏԱՆԱՅԻՆ ՈՍԿԻՆ

Մորվանի գիւղերէն մէկուն մէջ կ'ապրէր երիտասարդ ագարակապան մը Հէրպէրդ անունով, որ կըրնար գիւղին ամենէն երջանիկ անձերէն մէկը համարուիլ, որովհետեւ ան բաւարար չափով արտեր ու մարգագետիններ ունէր, բայց ան հոգային աշխատանքի քիչ տրամադիր էր, իսկ իր անփութութիւնը այն աստիճանի էր, որ ոքոզուկներ և մորենիներ կը ծածկէին իր ժարգերը, անխնամ ձգուած իր արջառները հիւանդութենէ կը կոտորուէին տակաւ. թշուառութիւնը որ ծուլութեան քոյրն է, կ'սպառնար երիտասարդ գեղջուկին։

Հէրպէրդ նշանուած էր Ժիզելի, դուստր Էժինար անուն ագարակապանի մը, որ աշխատասէր ու հեռատես մարդ մըն էր, և որուն հարստութիւնը օր օրի կը բազմապատկուէր։ Ժիզել իր խոսեգեալը շատ կը սիրէր, բայց Էժինար, Հէրպէրդի յոռի վարքը տեսնելով անոր սպառնացած էր թէ ուրիշ ամուսին մը պիտի փնտռէ իր աղջկան համար։

Բայց ի՞նչու աշխատանքի համար Հէրպէրդ որ, նախապէս խանդով ու աշխուժով լի էր, այսքան անհոգ ու ծուլութեան հակամէտ գտնուեցաւ։ Պատճառը չար նախանձն էր ու գոռոզութիւնը, երկու սարսափելի մոլութիւն, որոնք յառաջացուցին այս փոփոխութիւնը։

Օր մը, անիկա մօտի դղեակը կառք մը գորեն տանելու գացեր էր, երբ տեսաւ դղեակի պերճազգեստ կիները և անոնց շուրջինները, որոնց փայլուն հագուստէն ուեցաւ։

«Ոչ կ'ըսէր, ագարակ դարձին աշխարհիս մէջ ամբողջ ունեցածս պիտի տայի, հարուստ ըլլալու, շատ ոսկիներ ունենալու ու որսի գացած ատենս բազմաթիւ ծառաներու տէր դառնալու համար, փոխանակ ծանր ու փակչուն հողին մէջ ապրիլ վարելու։»

Այս խօսքերը ըսելու վրայ էր, երբ տեսաւ իր մօտը, ճամբուն վրայ, անձ մը զոր երկրին մէջ ընաւ տեսած չէր։ Նիհար ու երկայնահասակ էր ան. անկիւնաւոր անոր դէմքը զարդարուած էր սրածայր մօրուքով մը և անոր աչքերը հրավառ ածուխներու նման կը փայլէին։ Հերպէրդ նախ վախցաւ այս անակնկալ հանդիպումէն բայց անձանօթը իրեն ըսաւ.

«Դուն տխուր դէմք մը ունիս, զաւակս, ինչ են նայինք վիշտերը որոնք դէմքդ այսպէս կը կնճռոտեն։

—Իմ վիշտերս ոչ ոքի չեն վերաբերիր, պատասխանեց Հերպէրդ, իսկ դուն չափազանց հետաքրքիր կ'երևիս, զիս այսպէս ճամբու վրայ հարցաքննելու։

—Օ, օ, դուն հաճելի բնաւորութեան տէր չես, ըսաւ անծանօթը, կը սխալիս, որովհետև, եթէ քեզ կը հարցաքննեմ, պատճառը այն է որ քու բարիքդ կ'ուզեմ։

—Ինչո՞ւ համար բարիք պիտի կամենայիր մէկու մը զոր չես ճանչնար, և զոր առաջին անգամ կը տեսնես։

—Կը սխալիս, ես քեզ շատ լաւ կը ճանչնամ, դուն Հերպէրդն ես, այս գիւղին ագարակապանը։

—Ա՜հ, զարմանալի է ասիկա, ես քեզ ընաւ տեսած չեմ։

—Ես լսեցի ինչ որ դուն կ'ըսէիր քիչ առաջ. դուն աշխարհս ամբողջ պիտի տայիր ոսկի ունենալու համար։

—Այո, ճիշտ է, ըսի ատիկա, բայց դուն չէ որ պիտի լսէիր մաղթանքս։

—Կը սխալիս կրկին, բարեկամ Հերպէրդ, ես քեզ

կրնամ աւելի ոսկի տալ, որքան չունի ոչ մէկը։

—Բայց ինչ պայմանաւ պիտի նմանօրինակ ընէր մը ընէիր ինձ։

—Կը պահանջեմ միայն, որ զրաւոր կերպով յանձնառու ըլլաս տասը տարի ինձ հետեւելու երբոր գամ քեզ փնտռելու։

—Ա՜հ, հասկցայ, դուն Բէեզզեբուղ իշխանն ես։ Ոչ, ոչ։

Ես կործանուած եմ իմ անհոգութեանս և ծուլութեանս երեսէն, բայց հոգիս վաճառել չեմ ուզեր։

—Ուրեմն կիցիր աղքատ ու ամէնուն կողմէ արհամարհուած. մինչդեռ դուն կրնաս իշխել բոլորին վրայ քու հարստութեամբդ. դիտէ գեղեցիկ ոսկին։»

Այս բառերը լսած ատեն, սատանան ճամբուն վրայ ոսկիներու անձրև մը տեղաց ոտքի ելի բոլոր քաղդրանուագ երաժշտութիւնն մը ու շողշող ոսկին ամէն ներքև, կրակարանէն ցայտող կայծերու նման։ Հերպէրդ անոնցմէ մեծ քանակութեամբ ժողվելու համար յառաջ վազեց, ձեռքերը տարածած։ Սատանան զայն կանգնեցուց։

«Սպասէ, պոռաց, դուն իրաւունք չունիս այս գանձին դպչելու։ Թող որ ձեռքերդ պարապին մէջ զիրար պիտի գրկեն։»

Արդարեւ, ոսկին անհերեւութացեր էր ու տեղը միմիայն անձեւ խիճերու կոյտ մը մնացեր։ և սոսկալի Հերպէրդ շլացած էր այս դիւթական տեսարանէն։

«Տա՜սը տարի, կը մտածէր, այս երկար ժամանակամիջոց մը էր։ Ես կրնայի վայելել այս հարստութիւնը և, երբ ատենը լրանայ, Բէեզզեբուղի ձեռքէն ազատելու միջոցը կը գտնեմ։»

Այս վատ մտածումէն գրգռուած՝ ըսաւ սատանային.

—Առաջարկութիւնդ կ'ընդունիմ։

—Ստորագրէ ուրեմն այս թուղթը։»

Բէեղզեբուղը երիտասարդին ներկայացուց դեղնած մագաղաթ մը, նոյն ատեն գրիչ մը և մելան։ Փորձիչը ամէն կանխզգուշութիւն ձեռք էր առած։ Երբ Հէրպէրդ ստորագրեց՝ սատանան անոր ըսաւ.

«Հիմա կրնաս ազարակդ վերադառնալ, պիտի զըտնես։ գետնափոր չտեմարանիդ մէջ ոսկիով լեցուն տակառ մը և, եթէ պատահի որ գայն հատցնես անդադար պիտի լեցուի ան։ Մնաս բարեաւ. կը տեսնուինք տարիէն։»

Դեռատի գեղջուկը տուն վերադարձաւ, մինչդեռ Բէեղզեբուղ կ'ասներեւութանար բացուած գետին տակ։ Հէրպէրդ, տուն հասնելէ յետոյ, իջաւ գետնափոր չտեմարանը և նշմարեց մէկ անկիւնը զետեղուած տակառ մը։ Լամբար մը վառեց ու տեսաւ ոսկիներու կոյտ որուն մէջ խոթեց իր ձեռքը։ Առաւ բուռ մը ոսկի ու արբեցումով զանոնք մատներուն մէջ խօսեցուց։

«Այժմ, աղաղակեց ան, իմս է երանութիւնը։»

*
* *

Ան նախ գնեց սքանչելի հագուստներ, ապա հիմնայատակ քանդեց իր ագարակը և տեղը կառուցանել տուաւ ընդարձակ դղեակ մը, քովընտի ժանեւորուած աշտարակով մը, գնեց ձիեր և քերծէներ ու ինքզինքը շրջապատեց բազմաթիւ ծառաներով։

Գիւղին բնակիչները այս յանկարծական հարստութենէն զարմացած էին։

«Ինչպէ՞ս, կ'ըսէին մէկ քանիներ, Հէրպէրդ որ սու մը չունէր, անմիջապէս հարստացաւ։ Արդեօք սատանային հետ դաշինք մը կնքեց։

— Շատ հեռուները մի փնտռէք, կը կրկնէին ուրիշներ, գիտէք որ մօտակայ դղեակէն մեծ գուժար մը գողցուած է. յանցաւորը չգտնուեցաւ բնաւ ...

— Ամէն պարագայի տակ, այս հարստութիւնը կասկածելի կը թուի։ Հէրպէրդ պէտք է յարաբերութիւններ ունենայ լերան չար ոգիներուն հետ։ Վտանգաւոր մարդ մըն է ան։»

Տակաւ առ տակաւ երիտասարդին շուրջը ամայութիւն մը տիրեց. մարդիկ կ'զգուշանային անոր հետ խօսելէ. ու երեսն ի վեր կը գոցէին իրենց դռները։

Գալով Էժինարի, ան յայտարարեց.

— Ես փեսայ չեմ ուզեր մարդ մը որ իր դրամը վաստկած չէ աշխատանքով ու խնայողութեամբ։ Ժիզել պէտք է ամուսնանայ պատուախնդիր մարդու մը հետ։»

Այսպէս բոլորէն արտաքսուած՝ Հէրպէրդ հասկցաւ որ հարստութիւնը երջանկութիւն չստեղծեր։ Ան սկսաւ աւագել երջանիկ կեանքը զոր ունէր երբ կ'աշխատէր քաջութեամբ.

Տխուր, յուսահատ, չհամարձակելով այլևս գիւղին մէջ երեւելու, ան երկար օրեր լեռները թափառելով կ'անցընէր։ Ոչ որսորդութիւնը, ոչ խնճոյքները կըրնային զուարճացնել զինք։

Ան չա՞տ զղջացեր էր իր երջանկութիւնը ոսկիով սատանային ծախած ըլլալուն համար։

Օր մը երբ ան կը վերադառնար գիւղէն, յանկարծ նշմարեց որ երկիրը կրակի մէջ է ու լսեց գիւղացիներուն աղաղակները. խոյացաւ դէպի հրդեհը։

«Կրակը ո՞ւր է, հարցուց գիւղացիի մը։»

—Հայր Էժինարի ագարակն է որ կ'այրի, յարեց գեղջուկը։

Ոստումով մը Հէրպէրդ հասաւ կրակին մէջ գտնը-

ւող տանը առջև։

« Խե՜ղճ մարդիկ, կ'բսէին գիւղացիները, պիտի չկրնան խոյս տալ, ու պիտի հրոյ ճարակ դառնան։

— Որո՞ւ մասին կը խօսիք, հարցուց Հէրպէրդ։

— Էժինարի կնոջ և աղջկան մասին սրոնք կը-բակով չրջապատուած ագարակին մէջ կը զտնուին։ Փոր-ձեցին ներս մտնել, բայց անկարելի է։

— Է՜, ես պէտք է մտնեմ, ըսաւ Հէրպէրդ։

Ան խոյացաւ, ճեղքեց անցաւ բոցերը, կէս չընչահեղձ, և հասաւ սենեակ մը ուր կը զտնուէին ագարակապանը, կինն ու աղջիկը։ Ան վերցուց Ժիզէլը իր բազուկներուն մէջ, ճեղքեց կրկին բոցերը ու զայն տարաւ գիւղին հրապարակին վրայ։ Իրարու ետեւէ երեք անգամ, ան կատարեց փրկութեան նոյն գործը ու կարելի եղաւ վերակենդանացնել մարած խեղճերը։

Հէրպէրդ ծափահարուեցաւ ամբողջ գիւղին բնակչութեան կողմէ ու իր մասին զոյութիւն ունեցող կանխակալ կարծիքները մոռցուեցան չուտով, բայց ան խոյս տուաւ ամէն կարգի գովեստներէ ու անհերեւութացաւ մութին մէջ։ Ան հասաւ հոն ուր առաջին անգամ հանդիպած էր սատանային։

Բէեզերո՞ւզ պոռաց.

— Ինչ՞ կ'ուզես, հարցուց այս վերջինը, քանկարծ երեւելով։

— Կուգամ չեղեալ նկատել քեզ հետ կազմած գաչինքս. վերցուր ոսկիդ, չեմ ուզեր այլեւս հետդ գալ ու կը զչջամ ըրածիս վրայ։

Երդ է այս բոլորը, բացագանչեց Բէեզերուզը. ստորագրութիւնդ կայ մօտս։

—Բայց Աստուած կրնայ զայն կորզել քենէ ըսաւ Հէրպէրդ, ան գիտէ իմ ապաչաւս, իսկ ես զինք օգնութեանս կը կոչեմ։

Այս բառերուն վրայ, սատանան զարհուրելի մռընչիւն մը արձակեց ու անհերեւութացաւ գետնին տակը, ծուխի ամպի մը մէջ։ Թուղթը ճամբուն վրայ էր. կտոր կտոր եղած։

Հէրպէրդ վերադարձաւ գիւղ։ Իր դրեակը զոյութիւն չունէր ալ. ան վերստին դուռ իր տունն ու աշխատանքները։ Էժինար կրկին կառուցանել տուաւ իր ագարակը և գրկարաց ընդունեց իր ընտանիքին ազատարարը։ Հէրպէրդի և Ժիզէլի ամուսնութիւնը ամբողջ գիւղի մասնակցութեամբ հանդիսաւորապէս կատարուեցաւ։

Ծուլութիւնն ու չար նախանձը պատճառ կը դառնան շատ մը դժբախտութիւններու, բայց զգջումն ու բարի գործերը կը քաւեն շատ մը սխալներ։

Maurice Farney

ԺԱՆԹԻՅԷԹ ՊԱՐԻԿԻՆ ԿԱՂԱՆԴՁԷՔՆԵՐԸ

Լիէժէն ոչ հեռու, Մէօզ գետի եզերքը չինուած գրդեակի մը մէջ, երեք տղաք Մատրլէն՝ աղջնակ մը եօթը տարու, և երկու փոքրիկ մանչեր՝ Մօրիս ութ տարու Ռընէ տասը՝ կը վիճաբանէին կրակարանին առջեւ ուր լաւ կրակ մը բոցավառէր։ Կաղանդի գիշեր էր։

Անոնք իրենց ցանկութիւնները կ'արտայայտէին ստանալիք խաղալիկներու և շաքարեղէններու մասին զոր կ'ընդունէին, ամէն տարի, իրենց ծնողաց ու բարեկամներու կողմէ։

Անոնցմէ իւրաքանչիւրը կ'երազէր նուէրը որ լաւագոյն կերպով կը համապատասխանէր իր ճաշակին ու ցանկութեան։

«Ես, կ'ըսէր Մատրլէն, ես գոհ պիտի ըլլամ եթէ այս տարի ստանամ հասակիս մեծութեամբ մեծ պուպրիկ մը, պուպրիկ մը որ կը խօսի և կը շարժէ ձեռքերն ու ոտքերը։ Այն զոր անցեալ տարի ինձ տուին, շատ սիրուն է, բայց չի խօսիր։ Տաղտկալի բան է տեսնել փոքրիկ աղջիկ մը որ անյարիր աթոռի մը վրայ կը մնայ ու չի շարժեր ոչ ձեռքերը, ոչ բերանը։ Ես պուպրիկներ տեսայ ընկերուհիներուս մօտ որ կարծես թէ ողջ էին, ահաւասիկ իմ փափաքած նուէրս։

—Իսկ ես, բսաւ Մօրիս, ես կը թողում պուպրիկները փոքրիկ աղջիկներուն, ինձ պէտք եղածը զինաշարոց մըն է գեղեցիկ հրացանով, սուր մը աղուոր գօտիով մէկտեղ, ոսկեզօծ ուանոցներ, գլխանոց մը մետաքսեայ տրէզներով։ Ահաւասիկ իմ երազս, ահա ինչ

որ կը փափաքիմ ես իբր նոր տարուայ նուէր։

Կը տեսնուի որ դուք դեռ փոքրիկ երախաներ էք։ Ձայնեց Ռընէ որ երկչոտ ըլլալով՝ ինքզինքն հովեր կուտայ։ Ես աւելի լուրջ նուէր մը կ'ուզեմ։ Ճամբորդութեան սիրուն գիրք մը զոյնզոյն պատկերներով լի, ինչպէս երեկոներ պիտի անցնեմ ես դիտելով օտար քաղաքները, գիւղերը, զանազան ժողովուրդներու, վայրի կենդանիներ և հեռաւոր քաղաքներու նկարչագեղ գիրքերը։ Ես գիրքերը կը սիրեմ, անցեալ տարի, ուենցայ ա՛ռնցմէ մէկ քանիներ զոր հաճոյքով կարդացի, բայց ա՛ռնք ոչ մէկ պատկեր չունէին, իսկ ես պատկերները չափազա՛ն շատ կը սիրեմ։

Այսպէս կը վիճէին երեք տղաք երբ յանկարծ դուռը բացուեցաւ և անոնք տեսան ներս մտնելը իրենց ծնողքին հետ, իրենց անծանօթ հմայիչ դեռատի անծանօթ կնոջ մը։

«Սիրելի զաւակներս, բսաւ ան, ես ժանթիյէթ պարիկն է, բարեկամուհի փոքրիկ խելօք տղոց։ Կուգամ առաջարկ մը ընել ձեզի, ձեր հայրիկին և մայրիկին համաձայնութեամբ։ Ամէն տարի, ես կը բաշխէի ձեր ծնողաց և բարեկամներու խնամքով, խաղալիկներ, որոնք երբեմն չեն համապատասխաներ ձեր գանկութեան։

—Օ՜ այո, բարի պարիկ, մենք միշտ գոհ ենք մեր ստացած նուէրներէն։

Եւ սակայն դուք քիչ առաջ կրսէիք որ — որովհետեւ լսեցի ես։—«Ահաւասիկ գեղեցիկ խաղալիկ մը, բայց ան չունի այսինչ բանը։» Մեզի համար չեմ մեղադրեր ձեզ, մարդուս համար բնական բան մըն է ատիկա, ինչպէս ես, տղուն, բայց այս անգամ ես ձեզ խաղալիկներ պիտի չբերեմ...

—Օ՜ բարի պարիկ, մեծ վիշտ պիտի պատճառես մեզ։ Հայրիկը և մայրիկը արդեօք դժգոհ են մեր վարքէն։

—Ոչ, սիրելի զաւակներս, ձեր վարքը զոհացուցիչ էր։ Ձեր ծնողքը, ընդհակառակը, ձեզ մեղադրելիք ոչինչ չունին, ինդրեցին որ վարձատրեմ ձեզ։ Իմ նրպատակս ալ այդ է, բայց նոր եղանակով մը ես կը փափաքիմ որ ընտրէք ինչ որ կը նախասիրէք, դուք պիտի գնէք այն առարկաները որոնք հաճելի կը թուին ձեզ։

—Ապրիք, ապրիք։ Կեցցէ՛ Ժանթիլէթ պարիկը, աղաղակեցին երեք փոքրիկները։

—Ես իւրաքանչիւրիդ հինգական ոսկի պիտի տամ, քաղաք՝ պիտի ընկերակցիմ ձեզի, բայց ձեզ ազատ պիտի թողում որ կատարէք ձեր գնումը։ Ըստ ձեր ընտրութեան եւ այս երեկոյ, մեր վերադարձին, դուք հաշիւ պիտի ներկայացնէք ձեր ծնողքին ձեր կատարած գնումներուն մասին, այն որ լաւագոյն կերպով գործածած է իր հինգ ոսկիները, անոր վերապահած եմ վարձատրութիւն մը։ Այս առաջարկը հաճելի կը թուի՞, տղաքս։

—Օ՛, այո, բարի պարիկ, ատկէ լաւը չէինք կրնար բաղձալ։

—Է՛, լաւ ուրեմն, ճամբայ ելլենք։ Կառքը պատրաստէ, պիտի երթանք Լիէժ, ուր պիտի կատարէք ընտրութիւնը ձեր խաղալիկներուն, ինչպէս որ համաձայնեցանք։ Ինձ՝ ալ խորհուրդ մի հարցնէք, որովհետեւ ես պարզապէս կ'ուզեմ հսկել ձեր վրայ, բայց պիտի չմիջամտեմ ոչ մէկ տեսակէտով ձեր որոշումներուն։

* * *

Երբ երեք փոքրիկները Լիէժ հասան՝ ընկերակցութեամբ իրենց սիրուն պաշտպանուհիին, անոնք այցելեցին խաղալիկներու ամենահարուստ խանութները եւ զանազան գրատուններ։

Անոնք մերթ խիստ դժուարին կացութեան կը մատնուէին եւ մոռնալով պարիկին խօսքը, կը փափաքէին անոր կարծիքը առնել։

«Բարի պարիկ, ի՞նչ կը խորհիք այս պուպրիկին մասին։ Այս գիրքերէն ո՞ր մէկը ձեզ աւելի գեղեցիկ կը թուի։»

Բայց ան կը պատասխանէր.

«Կատարեցէք ազատօրէն ձեր ընտրութիւնը, ես ձեզ ոչինչ չեմ կրնար ըսել։»

Տղաք ամէն կողմ լաւ մը փնտռտեցին։ Շատ դժուար է որոշում մը տալ երբ մարդ այսքան շատ աղուոր բաներ կը տեսնէ։ Մերթ անոնք որոշում կուտային առարկայի մը մասին, յետոյ, զայն կը ձգէին ու այլուր կը կատարէին իրենց փնտռտուքը։

«Բարի պարիկ, խորհուրդ մը եթէ կը հաճիք։»

—Ոչ, ոչ բնաւ։

Վերջապէս, շատ մը վարանումներէ ետք, իւրաքանչիւրը կանգ առաւ իր ընտրութեան վրայ և ամենքն ալ բռնեցին դղեակին ճամբան, իրիկուն երբ եղաւ։

Իրենց ծնողքը անհամբեր զիրենք կ'սպասէին, հետաքրքիր՝ գիտնալու թէ ինչպէս գործածած էին անոնք իրենց դրամները։

«Վերջապէս, սիրելի զաւակներս, աղաղակեց մայրը, ահա վերադարձաք։ Ես վստահ եմ որ բաւական նեղութիւն կրեցիք որոշելու համար։ այդպէս է, երբ մարդ աչքին առջև շատ հարստութիւն կ'ունենայ, ընտրելու ազատութեան հետ։ Օն ուրեմն, ցոյց տուէք մեզ ինչ որ գնեցիք։»

—Ես, ըսաւ Մատրլէն, խօսող աղուորիկ պուպրիկ մը գնեցի, որ կը բացխփէ աչքերը և կը շարժէ ձեռքերն ու ոտքերը։ Ես անոր համար գնեցի նաև սիրուն գլխարկ մը մետաքսէ շրջազգեստ մը՝ զոր պիտի հագցը-

նեմերը ընկերուհիներս այցելութեան պիտի գան ինձի։ Այս խաղալիկն էր որուն կը ցանկայի երկար ատենէ ի վեր։

—Շատ բարի, Մատրէն, ասիկա կը յարմարի քու տարիքիդ և լաւ ընտրած ես։ Իսկ դուն, Ռընէ, ինչ է քու գնածդ։

—Շատ մը գրավաճառներու մօտ գացի, և գտնեցի այս ոսկեզօծ պատկերազարդ դեղեցիկ գիրքերը որոնք ձմեռը իմ մեծագոյն զբօսանքս պիտի բլլան։ Արդէն շատ մը խաղալիկներ ալ ունիմ և գիրքերը շատ յարմար են ինծի։

—Այո, յարեց մայրը ժպտելով, դուն արդէն մեծ տղայ մըն ես և տասը տարեկանին մարդ պէտք է օրինակ հանդիսանայ աւելի փոքրերուն։ Իսկ դուն, սիրելի Մորիս, ձեռքդ ոչ մէկ խաղալիկ չեմ նշմարեր. ինչ ունիս ինձ ցոյց տալիք։

—Ոչինչ չգնեցի, պատասխանեց Մորիս, կարմրելով։

—Ուրեմն պահեցիր հինգ ոսկիդ։

—Ո՛, ոչ, բայց չեմ համարձակիր ըսելու ինչ ըրած ըլլալս. աւելցուց ան բոլորովին չփոթած։

—Ըսեմ ձեզի, Տիկին, ըսաւ պարիկը. Մորիսը խիստ ներկայանալի զինաշարոց մը ունենալու փափաք ունէր, և գնելու վրայ էր, երբ անցաւ աղքատ կին մը որ հիւանդ տղայ մը ունէր գիրկը և երեք ուրիշներ կը հետեւէին իրեն, տխուր ու տկարակազմ։ Անոնք կարօտով կը դիտէին խանութներու մէջ դուցադրուած խաղալիկները, իսկ մայրը կուլար, ան ոչինչ չէր կրնար տալ իրենց։

Ցանկարծ փոքրիկ հիւանդը ըսաւ.

«Մայրիկ, անօթի եմ»

Այն ատեն Մորիս մօտեցաւ խեղճ կնոջ.

«Առ, ըսաւ, ահաւասիկ հինգ ոսկի, կրնաս ըզ-

դայոյցդ գնել մէկ քանի խաղալիկներ և կարկանդակներ նոր տարուոյ առթիւ։»

Երբ պարիկը խօսքը աւարտեց, Մորիսի ծնողքը յուզումնալից՝ համբուրեցին այս վեհանձն գործի հեղինակը։

Դուն ես, սիրելի տղաս, ըսաւ անոր Ժանթիէթ պարիկը, դուն ես որ լաւագոյն կերպով գործածեցիր քու դրամդ. որովհետեւ դուն յօրինեցիր երջանկութիւնը խեղճ մայր մը և իր զաւակներուն, զրկելով ինքզինքդ քու ընծաներէդ։ Դուն արժանի ես խոստացուած վարձատրութեան և, քանի որ կը փափաքիս ունենալ զինաշարոց մը, ահաւասիկ լրիւ հատ մը և դեռ աւելին. ես քեզ վերստին կու տամ հինգ ոսկի, քանի որ այնքան քաջ կերպով տեղեակ ես անոնց գործածութեան։»

Այսպէս վարձատրուեցաւ այն որ զոհած էր իր անձնական հաճոյքը ուրիշին երջանկութեան։

Charles Guyon

ԻՆՁՈՒ ԾՈՎԸ ԱՂԻ Է

Շատ հին ժամանակ, երկու եղբայր կային, մին հարուստ էր, միւսը՝ աղքատ։ Ծնունդը մօտեցաւ, բայց աղքատը իր տանը մէջ իր իրիկուան ճաշին համար ուտելիք չունէր, ուստի դիմեց եղբօրը չնչին նուէր մը խնդրելու։

Հարուստը չար բնաւորութեան տէր մէկն էր. և երբ լսեց իր եղբօրը խնդրանքը՝ նայեցաւ անոր դաժան երեսին։ Բայց որովհետև Ծնունդ էր՝—ժամանակ երբ նոյնիսկ ամենաչար անձն իսկ նուէրներ կուտայ, առաւ անիկա ընտիր կտոր մը խոզերշիկ ձխանէն ու կախուած էր ձխուերու համար ու նետեց զայն իր եղբօրը յանձնարարելով երթալ կրասուիլ ու անդամ մըն ալ ցոյց չտալ իր դէմքը։

Աղքատը շնորհակալութիւն յայտնեց իր եղբօրը խոզերշիկին համար, դրաւ զայն իր թեւին տակը, ու շարունակեց իր ճամբան։ Անցաւ մեծ անտառի մը մէջէն որ կը գտնուէր իր տանը ճամբուն վրայ։ Երբ ան հասաւ անտառին ամենախիտ մասը, տեսաւ սպիտակ երկար մօրուքով ծեր մարդ մը, որ փայտ կը կտրէր։

—«Բարի՛ երեկոյ,» ըսաւ աղքատը։

—«Բարի՛ երեկոյ,» յարեց ծերունին, ու վեր վերցուց գլուխը իր աշխատանքէն՝ դիտելով աղքատը։

—«Ընտիր խոզերշիկ մը՝ն է կը տանիս։» Ասոր վրայ աղքատը պատմեց երշիկի մասին ամէն ինչ։

«Բախտաւորութիւն մըն է քեզ համար, ըսաւ ծերուկը, որ հանդիպեցար ինծի։ Եթէ այս խոզերշիկը կարենաս տանիլ թզուկներու երկիրը անոր մուտքին մօտ, տարածուած ճիշտ ներքեւը ծառին արմատներուն դուն կրնաս կատարել շահաբեր առեւտուր մը անով, որովհետեւ թզուկները շատ կը սիրեն խոզերշիկը

և հաղուադէպօրէն կ'ունենան անկէ։ Բայց միտքդ պահէ ինչ որ կ'ըսեմ. պէտք չէ ծախես զայն դրամով, այլ ուզէ անոր համար հին ձեռազօրին որ կը մնայ դրան ետեւը։ Երբ ետ վերադառնաս, ես ցոյց տամ պիտի քեզ թէ ինչպէս պէտք է գործածես զայն։»

Աղքատը շնորհակալութիւն յայտնեց իր նոր բարեկամին, որ ցոյց տուաւ դուռը քարի մը տակ, ծառին արմատներուն ներքեւ, ու այդ դռնէն ան մտաւ ներս թզուկներու երկրէն։ Իր ոտքը հոն դնելուն պէս թզուկները շրջապատեցին զինք խոզերշիկին հոտէն կարթուած։ Անոնք առաջարկեցին իրեն տարօրինակ հին զարմանահրաշ դրամներ, ոսկի և արծաթ՝ խոզերշիկին համար, բայց անիկա մերժեց այդ բոլոր նուէրներու առաջարկը և ըսաւ որ կ'ուզէ ծախել խոզերշիկը միայն դրան ետին գտնուող հին ձեռազօրիին փոխարէն։

Ասոր վրայ թզուկները առին իրենց փոքրիկ ձեռազօրին և դիտեցին բոլորովին շուարած։

«Կ'երևի թէ մենք չենք կրնար առեւտուր մը ընել, ուրեմն ես պարտիմ ձեզ բարի օր մաղթել։»

Խոզերշիկին բուրմունքը այդ միջոցին հասած էր ամենահեռաւոր մասերը թզուկներու երկրին։

Անոնք խումբ խումբ եկան բոլորուեցան փոքրիկ բազմութեան շուրջը, դուրս հանելով իրենց թակագին մետաղները, անհամբեր՝ խոզերշիկին համար։

«Թողէք որ ունենայ հին ձեռազօրին,» ըսին նորեկներէն ոմանք. ասիկա բոլորովին անհասկնալի է, ինչ որ ան չի գիտեր թէ ինչպէս պիտի գործածէ զայն։ Զգեցէք որ ունենայ զայն, իսկ մենք ալ պիտի ունենանք խոզերշիկը։»

Այս ձևով տեղի ունեցաւ առեւտուրը։ Աղքատ մարդը առաւ հին ձեռազօրին որ պզտիկ առարկայ մըն

էր, հազիւ թէ խոզերչիկին կիսուն չափ, ու ետ դարձաւ դէպի անտառ։

Հոն ծեր մարդը ցոյց տուաւ իրեն զայն ինչպէս գործածելը։ Այս բոլորը տեւած էր երկար ժամանակ մը, և գրեթէ կէս գիշեր էր երբ աղքատը հասաւ իր տունը։

«Այս ո՞ւր էիր» ըսաւ կինը։ «Հոս կ'սպասեմ՝ ու կ'սպասեմ՝ ու չունիմ փայտ կրակ մը վառելու, ոչ իսկ ո և է բան դնելու Ծննդեան ապուրի ամանին մէջ։» Տունը մութ էր և ցուրտ, բայց աղքատ մարդը պատուիրեց իր կնոջ սպասել ու տեսնել ինչ որ պիտի պատահէր։ Ան դրաւ փոքրիկ ձեռազօրին սեղանին վրայ ու սկսաւ դարձնել անոր թեւակը։ Առաջին անգամ, անկէ դուրս եկան մէկ քանի մեծ, փայլուն մեղրամոմեր, ու կրակ մը վառարանին մէջ, վրան եռացող թանաման մը, որովհետև իր մտքին մէջ խեղճ մարդը ըսած էր որ անոնք պէտք է գային նախ։ Յետոյ ան աղաց սեղանի ծածկոց մը, պնակներ, դգալներ, դանակներ և պատառաքաղներ։

Ինքն իսկ կը զարմանար իր բարի բախտին վրայ, եթէ դուք կը հաւատաք. իսկ իր կինը ուրախութենէն ու զարմացումէն գրեթէ ինքնիրմէ ելած էր։

Ինչպէս որ պէտք էր, անոնք ունեցան հրաշալի ընթրիք մը։ Յետոյ ճաշեցին. աղացին հազար կարելի բաներ իրենց տունը և ինքզինքին տաք և հաճելի պահելու համար։ Այսպէս անոնք ունեցան ուրախ Ծննդեան գիշեր մը և առաւօտ մը։

Յաջորդ օրը, երբ բազմութիւնը իրենց տան առջևէն եկեղեցի գնաց, մարդիկ զմայլեցան հաւատալ իրենց աչքերուն։ Ապակիներ կային անոնց պատուհաններուն փայտէ փեղկերուն փոխարէն, ու աղքատ մարդը և իր կինը, հագած էին նոր գեղեցիկ հագուստներ, ու կը տեսնուէին ջերմեռանդօրէն ծնրադրած

եկեղեցիին մէջ։

«Խիստ տարօրինակ բան մը կայ այս բոլորին մէջ,» կ'ըսէր իւրաքանչիւր ոք։ «Խիստ տարօրինակ բան մը, արդարև» ըսաւ հարուստ եղբայրը, երբ երեք օր յետոյ իր աղքատ եղբօրմէն ստացաւ հրաւէր մը։ Ինչ խնճոյք էր այդ։ Սեղանը ծածկուած էր ճիւնիպէս ճերմակ սփոցոցով մը, պնակները ամբողջ ոսկիէ և արծաթէ էին։ Հարուստը չէր կրցած, իր մեծ տանը մէջ, և իր ամբողջ հարստութեամբ, նման սեղան մը սարքել։ Ան չէր գիտեր թէ ուրկէ՞ էր իր եղբօրը բարի բախտը։

«Ուրկէ՞ ստացար այս բոլոր բաները,» բացագանչեց ան։ Եղբայրը պատմեց անոր ամէն ինչ՝ առեւտուրին մասին զոր ըրած էր ան թզուկներուն հետ, ու դրաւ ձեռազօրին սեղանին վրայ, որ ադաց կօշիկներ, ռոիցներ, հագուստներ, վերարկուներ, գուլպաներ, շրջազգեստներ ու ծածկոցներ։ Անիկա պատուիրեց իր կնոջ որ զանոնք տայ աղքատներուն որ կը դեգերէին իր տան շուրջը։ Դիտելու արժանի տեսարան մըն էր մեծ խնջոյքը զոր աղքատը կուտար իր հարուստ եղբօրը համար։

Հարուստը շատ նախանձեցաւ իր եղբօրը բարի բախտին վրայ ու որոշեց փոխ առնել ձեռազօրին, մտադրելով — որովհետև պատուաւոր մարդ մը չէր անիկա — անգամ մըն ալ ետ չդարձնել զայն։ Իր եղբայրը չուզեց փոխ տալ ձեռազօրին, որովհետև սպիտակ մօրուքով ծերունի մարդը պատուիրած էր իրեն երբեք չծախել կամ փոխ չտալ զայն ո և է մէկուն։

Անցան մի քանի տարիներ, վերջապէս ձեռազօրիին տէրը կառոյց իրեն համար դղեակ մը ժայռին վրայ, որ ծովուն արևմուտքը կը նայէր։ Անոր պատուհանները կը ցոլացնէին ոսկիէ չոզիւններ (ճառագայթներ) որոնք

կ'երեւային եղերքէն չատ հեռուէն։ Անիկա եղաւ նա-
ւորդներուն համար դամաքը գոյց տուող նշան մը։
Հեռու երկիրներէ օտարականներ յաճախ կուգային
տեսնելու այս դղեակն ու զարմանահրաշ ձեռագործին.
որուն մասին խիստ տարօրինակ պամութիւններ կը
պատմուէր։

Վերջապէս մեծահարուստ օտարական վաճառական
մը եկաւ, ու երբ ան տեսաւ ձեռագործին հարցուց թէ
արդեօք անիկա կրնա՞յ աղ ադալ։ Երբ ըսուեցաւ թէ
կրնայ, ան ուզեց գնել զայն, որովհետեւ աղ կը վաճա-
ռէր, ու խորհեցաւ որ եթէ ինք տիրանայ ձեռագործին
կրնայ աղ հայթայթել իր բոլոր յաճախորդներուն. ա-
ռանց կատարելու երկար ու վտանգաւոր ճամբորդու-
թիւններ։

Բայց տէրը, ամէն գնով չուզեց ծախել ձեռագործ-
ին։

Ան այնքան հարուստ էր հիմայ որ չէր ուզեր
գործածել զայն իրեն համար, բայց ամէն նոր Տարիին
ան կ'աղար կոչիկ, զգեստներ ու ածուխ՝ խեղճերուն,
գեղեցիկ նուէրներ փոքրիկ տղոց համար։ Այսպէս ա-
նիկա մերժեց հարուստ վաճառականին բոլոր առաջարկ-
ները։ Վաճառականը, ամէն գնով որոշած էր ձեռք
անցնել ձեռագործին, ան կաշառեց իր ծառաներէն մէկը
որ երթայ գիշերը դղեակ մտնէ. վերջինը գողցաւ
ձեռագործին և առաքեցաւ հեռուն յաղթութեամբ։

Ան ծովուն վրայ ելլելէ առաջ կարգադրեց որ գոր-
ծիքը սկսի աշխատանքի։ «Այժմ, ձեռագործի. աղ ադա՛,»
ըսաւ ան, «Աղա՛ աղ, քու ամբողջ կարողութեամբդ»
«Ա՛ղ, ա՛ղ, միայն և միայն ա՛ղ։» Ձեռագործին սկսաւ ա-
ղալ և նաւորդները լեցուցին պարկերը, որոնք անմիջա-
պէս լեցուեցան, ու հակառակ այն բոլորին որ կ'ընէին,
աղը սկսաւ ողողել նաւը։

Անպարկեշտ վաճառականը չատ սարսափեցաւ.
ինչ պիտի ընէր։ Ձեռագործին աղալէ դեռ չէր դադ-
րեր, ու վերջը վերջը նաւը բերնէ բերան լեցուեցաւ,
ու վար իջաւ, յառաջացնելով մեծ յորձանք մը երբ թա-
ղուեցաւ։

Անմիջապէս ան կտոր կտոր եղաւ, բայց ձեռա-
գործին նստած ծովուն յատակը կը շարունակէ աղալ,
«Ա՛ղ. ա՛ղ, միմիայն աղ։» Ասիկա է պատճառը կ'ըսեն
Տանրմարքայի ու Նորվէկիոյ գիւղացիները, որ ծովը
աղի է։

Mary Howith

ՈՍԿԵԴՐԱՄԸ

Ասկէ չատ տարիներ առաջ, Պրրնթանիոյ գիւղերէն մէկուն մէջ Հնուանդի նախընթիրիկուն մը էր։ Սառն հով մը կը փչէր և հողը ձիւնէն ճերմկոտած էր։

Նստած բարձր կրակարանի մը առջև ուր կը վառէին ծխացող մէկ քանի փայտի կտորներ, կ'ն մը վերջացնելու վրայ էր իր ձեռագործը զոր կը յուսար ծախել ապրեցնելու համար իր ընտանիքը։ Խեղճ այրի մրն էր ան եւ այս աշխատանքէն զատ ուրիշ ապրուստի միջոց չունէր, իր աչքերը կամաց կամաց կը յոգնէին։

Անոր մօտ կային երկու տղաք, աղջնակ մը տասներկու տարու և գեռատի մանչ մը՝ հազիւ ութ տարեկան։ Անոնք ցած ձայնով կը խօսէին խաղալիկներու և նուէրներու մասին զոր տղաք կ'ստանան կաղանդի առթիւ։

«Մայրիկ, ըսաւ յանկարծ փոքրիկ աղջիկը, կը խորհի՞ս թէ կաղանդ պապան պիտի գայ մեր մօտ այս գիշեր։»

—Ոչինչ չեմ գիտեր, փոքրիկ Ալիէթս, ատիկա կախում ունի վարմունքէդ՝ որքան գոհ պէտք է ըլլայ ան։

—Եւ սակայն մենք կ'ընէինք մեր յաւազոյնը որպէսզի ան գոհ մնայ, ըսաւ Սերեֆանը, փոքրիկ տղան։ Բայց և այնպէս ուրիշ տղաք մեզմէ բախտաւոր են. անոնք կ'ստանան գեղեցիկ խաղալիկներ, զինուորական տուփեր, օդապարիկներ, սուրեր, թմբուկներ։

—Եւ տղուորի՛ պուպրիկներ, ընդհատեց Ալիէթ։

—Իսկ մեզի կը բերէ միայն ընկոյզ, կաղին, խընձոր...

Խեղճ մայրը հառաչեց երբ լսեց այս խօսքերը, որովհետեւ ան նոյնիսկ ընթրիքի համար ուտելիք չունէր։

«Սիրելի փոքրիկներս, ըսաւ մի տրտնջաք կաղանդ պապայէն, երբ կայդը ձեզի գայ, թերեւս տայ սիրուն խաղալիկներ, երբեմն անիկա խելօք տղոց անակնկալներ կ'բնէ։»

Այսպէս խօսելով, Տիկ. Հէրվէն (այրին) կը մտածէր գումարի մը մասին, զոր այդ օր կսպասէր։ Արդարև, աւարտած էր ձեռագործի կարեւոր աշխատութիւնը զոր իր անդրանիկ զաւակը Ալէն՝ տասներկու տարու, տարած էր մօտակայ դղեակը։

—Տիկ. Հէրվէն անհամբեր կ'սպասէր անոր վերադարձին որովհետեւ ան պիտի բերէր աշխատավարձը։ Բարի մայրը կ'ըսէր ինքնիրեն.

«Պիտի կրնամ զաւակներուս լաւ կարկանդակ մը պատրաստել և գնել մէկ քանի խաղալիկներ։»

Ալէն չուշացաւ վերադառնալու։ «Սիրելի մայրիկս, ըսաւ, ահաւասիկ դղեակ տարած ձեռագործիս արժէքը. տիրուհին զայն չատ գեղեցիկ գտաւ և խոստացաւ որ պիտի գայ նոր աշխատանքս եւս ապրուստ պրելու քեզի։»

Այս բառերը ըսելով ան դրպանէն հանեց և սեղանին վրայ դրաւ արծաթէ չատ մը մա՛ր դրամներ։

«Համրէ՛, մայրիկ, ըսաւ, կը կարծեմ թէ գումարը ճիշտ է։»

Տիկ. Հէրվէն իր առջեւը քաշեց դրամը, բայց ան մէկէն զարմացման աղաղակ մը արձակեց։

«Ալէն, գոչեց, հոս ինձի պարտական գումարէն աւելի դրամ կայ։ Ահաւասիկ երկու ոսկիներ ու արծաթ դրամներուն մէջ սահած են, անկասկած սխալմամբ։

—Օ՜, գեղեցիկ դրամները, ըսաւ Ալիէթ, երբեք նմանը տեսած չեմ։

—Շատ դաւալի է որ անոնք մեզի չեն պատկանիր, պատասխանեց մայրը, պէտք է անմիջապէս զանոնք զըկեսկ տանիլ։ Սճապարէ, փոքրիկ Ալէնս »

Տղան կը պատրաստուէր հաւաքելու երկու ոսկիները. երբ յանկարծ չարչարօններու փոքրիկ խումբ մը յառաջացաւ ղեպի սեղան, գտակոտելով պոռալով և ամենազուարճալի ոստումներ կատարելով Ալէին և իր ընկերները նախ վախցան յետակարծ այս արշաւանքէն, բայց այս ոգիները այնքան զուարթ էին որ բոլորին երկիւղը փոխուեցաւ խորունկ անակնկալի։

«Ի՜չ կ՚ուզէք պարոն չարչարօններ, հարցուց Տիկ. Հէրվէն։»

—Մենք կ՚ուզենք քեզ ալգիլել յիմարութիւն մը, պատասխանեց անիկա որ խումբին պարագլուխը ըլլալ կը թուէր։

—Յիմարութի՞ւն մը, պատասխանեց այրին։ բայց ինչ ըսել կ՚ուզէք։

—Այո՛, յիմարութիւն մը, պատասխանեց ոգին, որովհետեւ ինչ կ՚ուզես ընել։ Ինչպէս քեզ տուեր են երկու սքանչելի ոսկիներ կաղանդի համար ու դուն կը մերժես զանոնք։

—Այս ոսկիները մեզ չեն պատկանիր, ըսաւ Տիկ. Հէրվէն։

—Անոնք ձե՛ր են, քանի որ ձեզի են տուած։

—Ո՛չ, ո՛չ, դղեկին տիրուհին ինձ կը պարտէր միայն քանի մը արծաթ դրամ, իսկ սխալմամբ է որ ոսկիները դրուած են զաւկիս յանձնուած գումարին մէջ։

—Թա՛, թա՛, թա՛։ Այս ոսկիները ձեր ձեռքին մէջ են, պահեցէք զանոնք. թէ չէ մենք կը վերցնենք և կը վայելենք մեր ուզածին պէս։»

Ոգին ուզեց յափշտակել անոնցմէ մէկը. բայց

յանկարծ ցաւի ճիչ մը արձակեց և այնպէս ոստում մը գործեց որ զինք սեղանին տակը գլորեց։

«Հի՛, հի՛, հի՛, աղաղակեց ան. այս ոսկիները հրաբորբ ածուխներու նման կիզիչ են։ Մատներս խորովեցան։

Իրենց կարգին. միւս ոգիները ուզեցին բռնել ոսկիները, բայց ամենքն ալ անձկութեան ճիչեր արձակեցին և, շուտով ամբողջ խումբը, ինչպէս որ եկած էր, այնպէս ալ անհետացաւ։

Ալէին ու իր զաւակները ոչինչ չէին հասկնար այս դէպքէն։

«Ես քիչ առաջ դպայ այս ոսկիներուն, ըսաւ Ալէն, անոնք մատներս չայրեցին, բայց կարելի է որ անոնք տաքցած ըլլան սեղանին վրայ։»

Ան վերցուց ոսկի մը որ պաղ էր։

«Զաւակնե՛ր, ըսաւ մայրը, ասիկա Կաղանդ պապային պատիժն է այս չարչարօններու մեզ կը մղէին գէշ գործ մը կատարելու, իւրացնելով մեզ չպատկանող դրամ մը, բայց ահա անոնք պատժուեցան։ Ալէն, աճապարէ՛, առ այս ոսկիները և տուր զանո՛ք դղեկին տիրուհիին, անոնք մեզ դժբախտութիւն պիտի բերեն, եթէ մնան աւելի երկար ատեն հոս։

Ալէն առաւ ոսկիները և անմիջապէս վերադարձաւ դղեակ ուր ընդունուեցաւ ան Տիկնոջ կողմէ որ հարցուց իրեն.

—Ինչ կ՚ուզես, զաւակս, հաշիւդ չստացա՞ր։

—Ընդհակառակը, Տիկի՛ն, պատասխանեց Ալէն, դուք աւելի տուիք ինձ։ Ահաւասիկ երկու ոսկի զոր մեզ չէիք պարտիր և որոնք կը գտնուին մեզ արուած արծաթ դրամներուն մէջ. մայրս ըսաւ ինձ որ անմիջապէս ձեզի բերեմ զանոնք։»

Դղեկի տիրուհին զգացուեցաւ այս խորունկ

պատուախնդրութենէն որ կ'արտայայտուէր չքաւոր անձերու կողմէ։

«Տղա՛ս, ըսաւ անիկա, մայրդ պարկեշտ կին մ'ն է, ան իր զաւակներուն սքանչելի օրինակ մը կու սայ։ Ես չեմ ուզեր ետ ստանալ այս ոսկեդրամները, քեզի կու տամ, տար զանոնք մորդ, սա երկու նոր ոսկիներուն հետ որոնք պիտի օգնեն ձեզ տօնելու այս գիշեր կաղանդը։

Եւ չուտով անիկա տուաւ չորս ոսկիներ փոքրիկ Ալէնին որ չէր գիտեր թէ ինչպէ՞ս արտայայտէ իր երախտագիտութիւնը։ Ալէն կը պատրաստուէր սեկնելու երբ դղեկին տիրուհին հրամայեց տալ անոր կողով մը լեցուն ուտելիք ու ամէն տեսակ կարկանդակներ։

«Ահաւասիկ, ըսաւ ան որ, կաղանդի համար են։ Ցիչէ՛, զաւակս, որ բարի գործ մը միշտ կը վարձատրուի։»

Դեռատի Ալէն մեծ ուրախութեամբ ընդունուեցաւ խրճիթին մէջ։

«Սիրելի՛ զաւակներս, ըսաւ մայրը, կը տեսնէք որ դուք չէք մոռցուած։ Պէտք է համբերատար ըլլալ, որովհետև իւրաքանչիւր ինչ իր ժամանակին կը հասնի, իսկ այսօր կաղանդ Պապային սիլելի ըլլալու կարգը ձերինն է։

**

Անոնք դղեկի տիրուհիին ընծաները պատուելու և սեղան նստելու վրայ էին, երբ դուռը զարնուեցաւ։

Թո՛ք, թո՛ք։

—Մտէ՛ք, ըսաւ Տիկին Հէրվէն, ով որ ըլլաք, դուք տեղ մը պիտի ունենաք մեր օճախին մէջ։

Անոնք տեսան տարիներէն ծռած պառաւ կնոջ մը

ներս մտնելը, անիկա կը հակէր գաւազանի մը վրայ և իր վերարկուն ձիւնով ծածկուած էր։

«Օդը շատ ցուրտ է, ըսաւ ան, ներս մտնելով, երջանիկ պիտի ըլլամ ձեր կրակարանին առջեւ ինքզինքս տաքցնելով։

—Նախ և առաջ, բարի կին, դուք պէտք է նստիք մեզի հետ սեղան ու ճաշէք միասին։

—Կ'ընդունիմ ձեր հրաւէրը, պատասխանեց օտարուհին, որովհետև հեռուէն կու գամ և ախորժակս տեղն է, բայց բնաւ չէի խորհիր այս խրճիթին մէջ գտնել այսքան լաւ լիառատ սեղան մը։

—Ո՜, բաւական երկար ատենէ ի վեր զաւակներս և ես միայն չոր հաց կ'ուտենք, առանց նոյնիսկ ուժգ մը խնձորոզի խմելու։

—Ուրեմն կաղանդ Պապան ձեզ նուէր ըրած է այս իրիկուն

—Այս կերակուրները և կարկանդակները բերողը ինք չէ, բայց ապահովարար իր շնորհիւն է որ այսքան առատ ճաշ մը ունինք։»

Ու այրին պատմեց այդ օր անցած դարձածը։

Պառաւը քաղցրութեամբ կը ժպտէր, շարժելով գլուխը և կը կրկնէր.

«Շատ լաւ է, դուք արժանի էք ձեզի պատահածին։»

Ճաշէն վերջ, ան գնաց կրակարանին առջև նստելու։

«Սպասեցէք, ըսաւ Տիկին Հէրվէն, քիչ մը փայտ դնեմ կրակին մէջ։

—Փա՛յտ, բայց փայտ բնաւ չունինք։

—Ինչ որ ունինք այս է, բայց, դղեկի տիրուհիին շնորհիւ, վաղը պիտի ունենանք։ Մի վախնաք ուրեմն արծարծել կրակը տաքնալու համար։

Օտարական կինը իր գաւազանով կամացուկ մը դպաւ փայտերուն։ Բոցերու յորձանքներ բարձրացան կրակարանին մէջ, բայց՝ ո՞վ անիմանալի հրաշք։ ա-նոնք վար կ'իյնային, դրամի ձայն հանելով, որպէս թէ ոսկիի անձրեւ մը ըլլար, կ'երթային գլորիլ վառա-րանի քարին և նոյնիսկ տախտակամածին վրայ։

Այրին ու իր զաւակները ապշահար այս հրաշքին մասին ինչ մտածելիք՝ ինչ չէին գիտեր ու չէին համար-ձակեր դպչիլ անակնկալ այս գանձին։

«Այս բոլորը ձեզի համար, բաւ պառաւ, ոսքի կանգնելով, դուք արժանի հանդիսացաք այս բարիքին ձեր պարկեշտութեամբ, ձախորդութեան առթիւ ձեր համակերպութեամբ և այն ասպնջականութեան համար զոր ըրիք ինծի, հակառակ ձեր աղքատութեան։

—Ո՜, բարի պարիկ, օրհնեա՛լ ըլլաս բազմանչեղ մայրը, որովհետև դուն կաղանդի իրական պարիկն ես և դո՛ւն ես մեր խեղճ տնակին մէջ բարիք բերողը։

Անոնք ուզեցին իմանալ իրենց բարերարուհին ոսոք, բայց այս վերջինը արդէն անհետացեր էր։

Charles Guyon

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԱՄՈՒՍԻՆԸ

Ատենօք արտակարգ կատարելութիւններով օժտուած իշխանուհի մը կար։ Եօթը գիտուններ մշակած էին իր միտքը, եօթէ հզնաւորներ կազմած իր սիրտը, ու եօթը տարէց կիներ աշխատած էին իր մատներուն ճգնութեան համար։ Անիկա պարիկի մը նման կը սանտրուէր, քնար կը նուագէր Մուսայի մը հանգոյն, ու կը հիւսէր բանաստեղծութիւններ արժանի ամենամեծ քերթողներուն։ Անիկա գիտէր հաչուել աստղերու սիրտը, կը խնդար վրան գրահաչուական ամենավերացա-կան խնդիրներու։ Ի զուր փնտռած էին կին մը որ հաւասարէր անոր իմ մը մանելու, գառնուկ մը խորո-վելու, նրբավուշ արգուկելու, փունջ մը կազմելու մէջ, իսկ ան երբեք այնքան լաւ չէր հագուեր, որքան երբ ինք ձեւեր իր շրջազգեստն ու վերարկուն։

Շատ գիտուն ու շատ իմաստուն, անիկա հաւա-սարապէս բարի ալ էր։ Ամէն օր, ան կ'այցելէր մայրա-քաղաքի աղքատներուն ու հիւանդներուն։ Իր առա-տաձեռնութիւնը կը տարածուէր իր հօր կայսրութեան մինչև հեռաւոր ծագերը։ Իրեն մատնանշուած ոչ մէկ նեղութիւն կը մնար յապաղած եւ առանց դարմա-նի։

Գեղանի էր անիկա, բայց իր գիմագծերը լուսա-ւորող քաղցրութիւնն ու համեստութիւնը զայն աւելի կը գեղեցկացնէին։ Երբ ան կ'անցնէր մայրաքաղաքի փողոցներէն, ոտքով դրոգկելով կամ ուղիղ հանդար-տաքայլ, կարծես մեծվայելուչ թագուհի մը ըլլար կամ հովուուհի մը պարզութեան, հրեշտակ մը անմեղութե-ան մատուռ մը որուն ծիծաղը անդադրում դրոշ-

մուած կը մնար իր շրթներուն վրայ։

Հազիւ թեւակոխած էր իր տասնրվեց տարին, երբ աշխարհիս ամէն կողմերէն, թագաւորներ և իշխաններ վազեցին իր ձեռքը խնդրելու։

Իրարու ետեւէ անիկա կը մերժէր զանոնք. բայց այնքան տնկեղծ վիշտով մը և այնքան սրտառուչ շնչմեղանքներով որ, առանց իրմէ դառնանալու, ամենքն ալ զինք աւելի կը սիրէին։ Ոչ մէկը չէր համակերպեր իր պարտութեան։ Երբ Իշխանուհին տասնրութը լրացաւ, նուազագոյն ինը թիկնածուներ լուսագոյն բախտի մը յոյսով Արքունիք ներկայացան։ Արքան, իր հայրը, կ'սպասէր զինք որոշուած մը տալու. բայց անիկա իր թեւերը վիզին անցնելու, զայն գըրկելու, փայփայելու այնպիսի եղանակ մը ունէր որ դահակալը կը զինաթափուէր անզօր։

Վերջապէս թեկնածուներու ստիպումով ան վճռական խօսքը ունեցաւ.

—Աղջի՛կս, աւելի քան երեք ամիսէ որ տասնրութդ թեւակոխեցիր։ Ասիկա հանգուցեալ մօրդ տարիքն է, երբ ես գացի զայն գտայ Պատոլիի կայսրութեան մէջ, իմ կողքիս դահին վրայ բազմեցնելու համար։ Դուն գեղեցիկ ես, ինչպէս ան, ու կատարեալ անոր նման։ Ես կ'արտորամ ունենալ թոռներ որ մօրուքս պիտի քաշեն ու ձիախաղ պիտի խաղան արքայական մականովս։

Այս քաղցր տեսիլքին առջև իր ձայնը յուզուեցաւ և Իշխանուհին իր սովորական փաղաքշանքներուն վայրկեանը հասած ըլլալը պատեհ համարեց։ Բայց շարժումով մը, թագաւորը զայն կեցուց իր տեղը։

—Ո՛չ, աղջի՛կս, մի շարժիր, կը խնդրեմ, ես կը ճանչնամ քու ոյժդ ու իմ տկարութիւնս, պիտի չուզեմ

ինքզինքս առարկայ դարձնել նոր պարտութեան մը։

Ան վայրկեան մը խորհեցաւ յետոյ յարեց.

—Քու ինը թեկնածուներդ կը ճանչնամ ես, խիստ անհաւասար արժանիքներ ունին։ Մէկդի թողունք Այապանիոյ և Մոնկոլիոյ թագաւորները՝ չափազանց ծերացած. Սատուրնիոյ և Մորիտանիոյ իշխանները չափազանց երիտասարդ. Նիամի իշխանազուն՝ քիչ մը պարզուկ, և առողջութեամբ խիստ տկար Պամերի արքան։ Բայց մնացեալ երեք իշխանները. Լոիս, Ռիտոլֆ ու Հերման, ինձ հաւասարապէս արժանի կը թուին քու ընտրութեանդ։ Ուրեմն. մեծ խնճոյքներ պիտի տամ որպէսզի այս երեք թեկնածուները կարենան երեւան հանել իրենց տաղանդը։ Կ'սպասեմ որ այս հանդէսներու յրանայուն դուն ինքդ պրոշես քու ապագայ ճակատագրի ընտրդ։

Տեսնելով որ չէր կրնար ընտրել.

—Թող քու կամքդ ըլլայ հա՛յր իմ, ըսաւ Իշխանուհին. ես պիտի ընտրեմ թեկնածուն, որ միանգամայն, պիտի ըլլայ ամենէն զօրաւոր, ամենէն գեղեցիկ և հարուստ։

Թագաւորին ճակատը մթագնեցաւ։

—Ասիկա խորամանկութիւն մը չէ՞ միթէ. ոչ մին եւ ոչ ալ միւսը չընտրելու համար։

—Հայր իմ, պատասխանեց Իշխանուհին, ես քեզ խոստացայ առանց դարձուածքի։ Երկինքի օգնութեամբ, կը յուսամ քեզ համոզել որ գոյութիւն չունի իմ փափաքած իմաստութիւնս։

Հերման, Ռիտոլֆ և Լոիս ուրախութեամբ ընդունեցին Իշխանուհիին խօսքը։ Իրենց արժանիքներու մասին համոզուած՝ իւրաքանչիւրը ապահով կ'զգար ինքզինքը յաղթութեան։ Եթէ. փոխան երեք յատկութեան Իշխանուհին երեք երկոտասնեակ պահանջած ըլլար իրենց վստահութիւնը նուազ զօրաւոր պիտի չդառնար։

Եւ ահա եղաւ հանդէսի առաջին օրը, ուր տեղի պիտի ունենար գեղեցկութեան փորձը:

Թագաւորը և իշխանուհին Արքունիքի անդամներուն հետ տեղ գրաւեցին սարաւանդակին վրայ որ կ'իշխէր գանկապատուած դաշտը ուր կը կատարուէր մրցահանդէսը: Լոիս, Հերման և Ռիւտոլֆ երեւցան կրկէսին մէջ ճոխօրէն սթարած, ձիեր հեծած, հագուած և պճնազարդեալ մասուն քատուփերու նման և սուլթաններու պէս անուշահոտ իւղերով օծուն:

—Մր մէկը քեզ գեղեցիկ կը թուի, հարցուց որքան, ծռելով իր աղջկան կողմը:

—Եթէ աղուոր զգեստ մը կարենար հրապուրել զիս, պատասխանեց իշխանուհին գած ձայնով, զայն կարող դերձակին է որ պիտի տայի իմ քուէս: Եթէ արբեցնող օծանելիքները կրնային բանալ սրտիս ուղիները, չուշաններու և արեւաշուրջերու մէջ է որ պիտի ընտրէի ամուսինս: Գալով հոս ցուցադրուած գոհարներուն, անոնք սքանչելի են, գիտեմ ատիկա, բայց անոնցմէ աւելի բազմաթիւներն ու հիանալիները կարելի է գտնել քու մայրաքաղաքիդ գոհարավաճառներուն մօտ:

Ու որովհետեւ երեք թեկնածուները իրենց գլուխները բարձրացուցած էին սպասելով իշխանուհիին վճռին, այս վերջինը յայտարարեց.

—Այս հաւաքոյթին մէջ կայ մարդ մը, որ իմ աչքիս կ'երեւի ամենագեղեցիկը: Եթէ ան յաղթանակէ մնացեալ փոյթերուն մէջ, զայն պիտի ընտրեմ ինձ ամուսին:

Թագաւորը լաւ չկրցաւ հաշտեցնել իր դստեր հրապարակային այս յայտարարութիւնը անձամբ իրեն ըսած խօսքերուն հետ: Եւ սակայն ան լռեց, յետաձգելով այս խորհրդածութիւնները ապագային: Գալով

թեկնածուներուն, անոնց երեքն ալ հաւասարապէս սկսան ուրախանալ: «Ինձ է որ իշխանուհին ուշադրութիւն ընծայեց. մտածեց իւրաքանչիւրը: Այդ մասին ինչպէս տարակուսիլ. միայն կոյր մը պիտի կարողանար մերժել ինձ՝ գեղեցկութեան դափնին:»

Երկրորդ փորձը ուրուժի փորձն էր, տեղի ունեցաւ արքայական պարտէզին մէջ:

Այս պարտէզը կը տարածուէր բազմաթիւ քառակուսի փարասէն գետինները վրայ և կը պարփակէր իր պատերուն մէջ կաղնիներու անտառ մը, լիճեր, մարգաւտիններ և նոյնիսկ լեռ մը:

Լոիս ներկայացաւ, աչտանակած իր պատերազմական ձին, սպառազէն նիզակով զոր դարձնած էր իրեն, հսկան Կնաֆրոն մամուռներու որսորդութեան համար:

Ռիւտոլֆ եկաւ հետիոտն, տապար մը ուսին վրայ որուն չկրը երեք ոտքէն պակաս չէր:

Զեռքերը դատարկ՝ եկաւ եւ Հերման:

Լոիս ճակատագրէն առաջին նշանակուած՝ տեղաւորուեցաւ նիզակը պատրաստ՝ կրանիտէ ժայռէ մը հարիւր քայլ առաջ. խթարեց իր ձին և հասնելով ժայռին դէմ նետեց նիզակը այնպիսի ուժով մը զոր մղեց կրանիտին մէջ մինչեւ կոթը:

Կարգը Ռիւտոլֆին էր, ան երեք ոտնաչափ թանձրութեամբ կաղնի մ'ընտրեց, ճիշտ իր տապարին լայնքով և, հեշտութեամբ ճօճելով խոշոր գործիքը զոր սովորական երկու մարդեր դժուարաւ պիտի կրնային վերցնել, մէկ հարուածով կտրեց ծառին բունը:

Հերման, ընտրեց կաղնի մը աւելի մեծ՝ Ռիւտոլֆի ընտրածէն, զայն առաջ ափին մէջ, կամարակալ բռնեց ուժգնօրէն իր ծունկին վրայ, յետոյ, դէպի իրեն քաշելով բունը, զայն իր հսկայական անհուն արմատներու ցանցով դուրս հանեց հողէն:

Թագաւորը վարանեցաւ որոշում մը ընել Լոիսի և Ռիւտոլֆի միջեւ, բայց Հերմանի քաջագործութիւնը, փարատեց իր բոլոր կասկածները։

—Ցաղթանակը Հերմանը տարաւ, ըսաւ իշխանուհին։ Նոյնը չէ՞ նաև քու զգացմդ։

Իշխանուհին ձեռքով շարժում մը ըրաւ զոր զանազան եղանակով կարելի էր իմանալ։ ապա, բարձաձայն.

—Անձր զոր ես գտայ ամենագեղեցիկ, ըսաւ, հաւասարապէս ամենաուժովը կ'երեւի իմ աչքիս։ Եթէ ան յաղթէ վերջին փորձին մէջ, զինք է որ պիտի ընտրեմ։

Եւ այս խօսքերը մինչեւ իրենց սրտին խորը ուրախութեամբ ողողեցին երեք թեկնածուները։

Երրորդ օրը հարստութեան մրցումի օրը եղաւ։

Առտու շատ կանուխ, կայսերական պալատին մեծ դարաստափը ամբոխով լեցուած էր։ Թռչող տասներկու մեքենաներ մեկնելու պատրաստ կը գտնուէին հոն։

Այս մեքենաները, որոնց գաղտնիքը դարերու ընդմէջէն կորսուած էին, հեռու՝ իրենց եաին կը ձգէին սաւառնակները որոցմով այնքան կը ճնապարծինք մենք. միայն քանի մը ժամեր բաւ էին անոնց՝ աշխարհի շրջանը կատարելու։

Տասը վայրկեան բաւական եղաւ մեքենաներուն՝ փոխադրելու համար արքունիք Հերմանը. և տասը վայրկեան նմանապէս՝ երթալու անկէ Լոիսի պալատը. Գալով Ռիւտոլֆի կայսրութեան, որ ամենէն հեռաւորն էր, կէս ժամէն հասան հոն։

Հերման իր օգոստափառ այցելուներուն բացաւ իր գանձերու չորս սրահները։ Իւրաքանչիւր սրահը լեցուն էր ոսկիով, ուզիղ իրարու վրայ շարուած տոգաղրումով, սկսած յատակէն մինչեւ առաստաղի հեծան-

ները։ Լոկ նեղ նրբանցք մը, պատրաստուած սիւնակներու մէջտեղը, անց մը կը թողուր։

Լոիս հազիւ կրցաւ ոսկիով լեցուն երկու սենեակ ցոյց տալ բայց ինչ թանկագին քարեր. ինչ գոհարներ, իր պալատին բոլոր սրահներուն մէջ ինչ պատկեր։ Զմրուխտներով ու սափիրաներով ընդելուզուած միակ խոյր մը հատ ոսկի ըլլալով իրեն արժած էր մատակ ուղտի մը և իր ձագին ամբողջ բեռը։

Ռիւտոլֆ միայն սենեակ մը ոսկի ունէր ու քիչ գոհարեղէններ. փոխարէն, ան կրցաւ ցոյց տալ մարդկային հանճարին հազար հրաշալիքները. պատկերներ, արձաններ, կահեր փղոսկրեր,—անցած դարերու հռչակաւոր արուեստագէտներու ստեղծագործութիւն։

Է՛լաւ, հարցաքննեց Թագաւորը, երբ թռչող մեքենաները վերադարձան դարատափ-ահաւասիկ թեկնածուները անձկալից վճռի կ'սպասեն. ահա Արքունիքը համախմբուած մեր առջեւ և որոնք ոսկի բառի մը կ'սպասեն կեցցէներով ողողելու հաւար այն որ ինձ պիտի յաջողէ օր մը։ Որո՞ն վրայ է ընտրութիւնդ.

—Քեզ պատասխանելէ առաջ. հայր իմ. ըսաւ իշխանուհին։ կը բարեհաճի՞ս ինձ թոյլ տալ իմ կարգիս հարցում մը։

—Խօսէ։

—Ռիւտոլֆի, Հերմանի և Լոիսի ցոյց տուած հրաշալիքներու մէջ արդեօք ձոյլ ոսկի՞ն է որ քեզ թուեցաւ ամենէն թանկարժէք գանձը։

—Ոչ երբեք. ըսաւ Թագաւորը. դրամի վերածուած ոսկին կ'արժէ աւելի քան ձոյլ ոսկին, իսկ կան թանկագին գոհարեղէններ որ կ'արժեն աւելի քան ոսկին իր բոլոր ձեւերուն տակ. Բայց աւելի հարուստ քան ադամանդները են փղոսկրը, մարմարիոնը և մինչև պարզ քարը երբ անոնց վրայ մարդուն հանճարը իր դրոշմն է դրեր։

—Ոչ մէկ խօսք ինծի այսքան հաճոյք պիտի չրպատճառէր. բագագանչեց իշխանուհին. ի չգէս հարրաստութեան համար գեղեցկութիւնը և ուժը չափելու եղանակը մէկ է:

—Ինչ ըսել կ'ուզես, ըսաւ Թագաւորը:

Բեզմէ կը խնդրեմ, հայր իմ ըսաւ իշխանուհին ծունկի գալով. տալ ինձ իրր կեանքի ընկեր այն զոր պիտի ցոյց տամ, եթէ կրցայ հաստատել թէ ան է աւելի գեղեցիկ. աւելի գօրաւոր և աւելի հարուստ քան միւս հոս ներկայ երեք իշխանները:

Թագաւորը պատեց յանքերը և այնպէս Թուեցաւ թէ ան բարկութեանէն պիտի պայթէր: Սակայն ինքզինքը զսպեց, բայց իր պատասխանը կ'իմացնէիս իր ներքին զգացումները:

– Մարդը զոր ընտրած ես կատարեալ բոլոր բարեմասնութիւններով, ինչպէս որ կ'ըսես. պիտի ունենաս իրր աւուսին: Բայց եթէ իր բարեմասնութիւնները ինձ չթուին այնքան աչքառու ինչպէս քեզ՝ վայ իրեն ու վայ քեզ:

Իշխանուհին ոտքի ելաւ և մտնելով պատկաներուբազմութեան մէջ. գնաց ամենէն ետեւը նստած երիտասարդ իշխանի մը մօտը և բռնեց ձեռքէն:

Երիտասարդին աչքերը չուարում մը մատնեցին ու ան գուն ատեցաւ. ապա ուրախացաւ և սաստիկ կարմրեցաւ: Իշխանուհին նուազ չիկնեցաւ, բայց առանց աւելի յապաղելու, ան միասին տարաւ դեռատի իշխանը Թագաւորին առջեւ:

—Ահաւասիկ, հայր իմ պարոն Ժինոնը զոր կը խնդրեմ չնորհել ինձ իրր կնակից:

Թագաւորին ու ներկայ բոլոր անձերուն նայուածքը սեւեռեցաւ զարմացմամբ իշխանուհուոյնընտրածին վրայ: Անիկա հաճելի դէմք և բարեձեւ հասակ մը ունէր. բայց ոչ գեղեցկութեան ոչ իսկ ուժի տեսակէտով ահաւոր հակառակորդ մը չէր Թուեր ան. Գայով իր հարստութեան, ոչ մէկ պատուական կ'անգիտանար կայսրութեան ամենահամեստ իշխաններէն մին ըլլալը:

— Ժինոնը ամենէն զօրաւորն է, շարունակեց իշխանուհին: Օր մը երբ ան կ'անցնէր քու պատիդ պարտէզներէն. հայր իմ, ան նախատուեցաւ. գինով պարտիզպանի մը կողմէ: Անիկա մերկացուց իր սուրը. բայց չուտով, բարձրացնելով ուսերը զայն դրաւ պատեանի մէջ ու շարունակեց ճամբան: Ես գաղտնի վկան եղայ այս տեսարանին և հոգ է որ սկսայ ուշադրութիւն դարձնել իր անձին: Շատ մեծ ուժ պէտք է իր անձին իշխելու համար քան այն զոր ի գործ դրաւ Հերմանը կաղնի մը արմատախիլ ընելու համար... Ժինոնը ամենէն հարուստն է: Արդարև, իր գանձերը չեն կրնար բաղդատուիլ Ռիւտոլֆի և Լոիսի հարստութեանց հետ, բայց անոնք կը պատկանին իր գերիներուն, նախ քան իրեն պատկանիլը: Իր երկրին վրայ դուն պիտի չհանդիպիս ոչ մէկ լքուած ծերի, անօթութենէ տանջուող ոչ մէկ աղքատի. ըստ դիպաց դեգերող ոչ մէկ որբի: Ինչ աւելի մեծ հարստութիւն քան երախտագիտութիւնն ու սէրը կեանքին անժառանգներուն հանդէպ: Ժինոն ամենագեղեցիկն է... Հոս իշխանուհին կանգ առաւ, չփոթած, ու ծռեց իր գլուխը:

– Է յա՛ւ ըսաւ արքան, շարունակէ, ով կ'արգիլէ քեզ..

—Պատճառը այն է, հայր իմ, որ ինչ որ կը մնայ ըսել իր անձին մասին պիտի պատչաճէր ուրիշի մը շրթներուն քան իմիններուս. Եւ սակայն պէտք է ատիկա: Ժինոնը ամենագեղեցիկն է, կ'ըսեմ, նայէ՛ իր աչքերուն. Ան երբեք խօսք մը ուղղած չէ ինծի, բայց երկար ատենէ ի վեր ես կարդացեր եմ իր աչքերուն մէջ ինչ գլխս կը սիրէ:

— Իսկ դուն, ըսաւ յանկարծ Թագաւորը, կը

սիրե՞ս զինք։

Վերսան իշխանուհին կարմրեցաւ ու տխկա իր միակ պատասխանը եղաւ։

Թագաւորը դարձաւ թեկնածուներուն կողմը։

— Ես երբեք կեանքիս մէջ սման վարանում մը ունեցած չեմ, բսաւ անոնց, բայց դուք ինձի չափ շահագրգռուած էք այս գործով ու ձեզ կը թողում վճռին հոգը։

Հերման. Լոիս և Ռիւտոլֆ մեկուսացած և կարճ խորհրդածութիւն մը ունեցան. ապա Հերման որ երէցն էր։ խօսեցաւ իրենց անունով.

— Եթէ իշխանուհին ընտրէր մեզմէ մէկը մնացած երկուքը պիտի սրտնեղէին, բայց մենք պարտուած ենք սէրէն, իսկ մեր պարտութիւնը չի կրնար մեզ նըւաստացնել ոչ մէկ կերպով։ Թող իշխանուհինամուսնանայ իր սիրածին հետ։ Սակայն ինչ որ ինձ կը վերաբերի՝ ես կ'առաջարկեմ միակ պայման մը...

Ան լռեց ու իշխանուհին դեղնեցաւ. իսկ Ժինոն կծկեց իր շրթունքը, որովհետեւ երկուքն ալ կը կասկածէին նոր փորձէ մը։ Բայց յանկարծ Հերման դարձաւ անոնց ու ժպտեցաւ։

— Պիտի ուզէի ըլլալ, ըսաւ, կնքահայր ձեր անդրանիկ զաւակին։

— Իսկ ես՝ երկրորդին, յարեց Լոիս։

Ես՝ երրորդին, աւելցուց Ռիւտոլֆ։

Ամուսնութիւնը տեղի ունեցաւ վաթսունը չորս օր վերջ (ճիշտ պատրաստութեանց ատեն) և երբեք մինչև այդ օրը չտեսնուած ու չտեսնուելիք սքանչելի հարսանիք մը տեղի ունեցաւ։ Կայսրութեան բոլոր մանուկները ստացան իրը նուէր այնքան կարկանդակներ իշխանէն և այնքան բրալիներ հարսին կողմէ որ ամբողջ երեք շաբաթ պէտք եղաւ զանոնք հատցնելու համար։

Jacques Péricard

ՀԱՅԿԱՅԻՆ ԽՐԱԳԻՐՔ
ՀՍՍՀ ԱՄՍՀ

10

892.7-34
Հ-14

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ

ԲԱՐԵԿԱՄԸ ԻՆ

Բ. ՀԱՏՈՐԻՆ ՄԷՋ ԳԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ ԳԻՏԻ ԵՐԵԻ՝ Թոլսոյէ, Նիկոլա Եորկայէ, Ալֆոնս Տոտէ, Շարոպ՝ ռիանէ, Ռնաթոլ Ֆրանսէ, Հանրի Գորսօէ, Բիէր Լոթի՝ եւայլն եւայլն։

ԳԻՆ 7 ՖՐ.

Առաստահման 25 Սենթ

Հասցէ՝
VARTAN KÉVORKIAN, Rue Patriarcat No.
BEYROUTH (Rép. Libanaise)

0004026

2013